

Μύτικα, 5ης

ΚΡΗΤΙΚΗ ΜΕΛΙΣΣΑ

ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ

* * * *

«Λακεδαιμόνα δὲ καὶ Κρήτην, τὴν μὲν
βραχύλογον, τὴν δὲ, πολύνοιαν μαῶλλον
ἢ πολυλογίαν ἀσχεῦσαν.»

Πλάτ. περὶ Νομοθ. Διάλογος Ι.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ.

(Πλατεῖα Ρόμβης ἀριθ. 9).

1873.

2369.

ΚΡΗΤΙΚΗ ΜΕΛΙΣΣΑ

ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΟΜΟΣ

ΤΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ
ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ

ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ

ΑΘΗΝΑΙ

μ
00

ΜΕΛ
=====

ΚΡΗΤΙΚΗ ΜΕΛΙΣΣΑ.

Ἡ ἐκδότρια ἐπιφυλάσσεται εἰς ἑαυτὴν πᾶν δικαίωμα μεταφράσεως τοῦ παρόντος ποιηματίου εἰς ξένας γλώσσας.

ΚΡΗΤΙΚΗ ΜΕΛΙΣΣΑ

Γε

ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ

* * * *

«Λακεδαιμόνα δὲ καὶ Κρήτην, τὴν μὲν
βραχύλογον, τὴν δὲ, πολύνοιαν μάλλον
ἢ πολυλογίαν ἀσκοῦσαν.»

Πλάτ. περὶ Νομοθ. Διάλογος I.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ.

(Πλατεῖα Ρόμβης ἀριθ. 9).

~~~~~

1875.

ΚΡΗΤΙΚΗ ΜΕΛΙΣΣΑ

ΕΚΔΟΣΙΣ

ΤΟΥ

ΕΤΕΡΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΝ
ΕΚΔΟΣΙΟΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΝ ΤΩ ΕΚΔΟΣΤΗΡΙΟΥ Ε. Ν. ΠΑΠΑΝΩΝ

(Η ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΙΣΤΕΦΕΡΕΤΑΙ ΕΝ ΕΤΕΡΩ)

ΕΤΕΡΩ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΤΩ ΕΛΛΟΓΙΜΩΤΑΤΩ

ΚΑΙ ΕΝΤΙΜΟΤΑΤΩ ΔΟΚΤΟΡΙ ΦΙΛΩ ΜΟΙ

Κ^Ω ΓΕΩΡΓΙΩ Μ. ΘΩΜΑΙ

Καθηγητῇ καὶ βιβλιοθηκαρίῳ τῆς Δύλῆς καὶ τῆς
βιβλιοθήκης τοῦ Βασιλείου τῆς Βαυαρίας.

ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ ΕΥΓΝΩΜΟΞΥΝΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΝ ΤΟΥΤΟ

ΑΝΑΤΙΘΕΙΝ

Η ΕΚΔΟΤΡΙΑ.

Χαλέπα 1 Ἰαγουαρίου 1873.

ΤΕΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΑΤΩ

ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΑΤΩ ΔΟΚΤΩΡΙ ΦΙΛΟΛΟΓΩ

ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ Μ. ΟΥΛΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ ΤΩ ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ ΚΑΙ ΤΩ
ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ ΤΩ ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ

ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ ΤΩ ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ

ΤΩ ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ ΤΩ ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ

ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ

ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ

ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΩ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Ο Ν .

1. Τὸ τραγῳδion Ἀγίου Γεωργίου.
2. Ἡ πρώτη εἰσβολὴ τῶν Τούρκων εἰς Σφακίαν.
3. Ὁ Δασκαλογιάννης.
4. Ἡ μάχαι μετὰ τοὺς ἐννέα τοῦ υἱοῦ.
5. Τῆς Σούτσας τὸ τραγῳδion.
6. Μοιρολόγια.
7. Παροιμίαι.
8. Διάφορα.
9. Ἐρωτικά.
10. Τοῦ δούλου τὸ τραγῳδion.
11. Ἐξιστόρησις τοῦ τρόπου μεθ' οὗ οἱ χωρικοὶ τῆς Νήσου Κρήτης τελοῦσι τοὺς γάμους των.

ΜΕΤΕΦΩΝΗΤΑ

1. Το πρώτον ἄνθρωπος ἦτορ
2. Ἡ πρώτη εἰδότης τῶν ἰσχυρῶν ἐστὶν ἡ πρώτη
3. Ὁ ἀστυνόμος
4. Ἡ πρώτη καὶ ἡ πρώτη εἰδότης
5. Τῆς πρώτης τῆς πρώτης
6. Ἡ πρώτη
7. Ἡ πρώτη
8. Ἡ πρώτη
9. Ἡ πρώτη
10. Τῆς πρώτης τῆς πρώτης
11. Ἡ πρώτη τῆς πρώτης καὶ ἡ πρώτη
12. Ἡ πρώτη καὶ ἡ πρώτη τῆς πρώτης

ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΡΑΓΩΔΙΟΝ

Ἄγιέ μου Γεώργη ἀφέντη μου, καὶ ἀφέντη καθαλλάρη,
 Τὴν χάριν καὶ τὴν δόξαν σου, θέλω ἀναθηβάλλει. ¹
 Γιὰ τὸ θηρὶδ' ποῦ σκότωσες, τὸν δράκον τὸν μεγάλον,
 Γιὰ τὸ θηρὶδ' ποῦ σκότωσες 'στοῦ δράκου τὸ λειβάδι, ²
 Ποῦ τὸ ταΐζαν ³ ἄνθρωπον ἀργὰ ταχυὰ καὶ βράδυ.
 Καὶ ἂν δὲν τοῦ πήγαιν' ἄνθρωπον 'στὴν ὥραν νὰ δειπνήσῃ,
 Σταλιὰν ⁴ νερὸν δὲν ἄφηνε τὴν χώραν νὰ δροσίσῃ.
 Καὶ ἂν δὲν τοῦ 'πᾶνε ⁵ ἄνθρωπον 'στὴν ὥραν γιὰ νὰ φάγῃ,
 Δὲν ἄφηνε 'σταλιὰν νερὸν 'στὴν χώραν γιὰ νὰ 'πάγῃ.
 Τὰ μπολετιὰ ⁶ ἐπαίξανε, καὶ ὄντινος ⁷ εἶχε πέσει,
 Νὰ πηγαίνει τὸ παιδάκι του, τοῦ λεονταριοῦ πεσκέσι. ⁸
 Μὰ ἔπεσε τοῦ Βασιλιὰ γιὰ τὴν Βασιλοπούλα, ⁹
 Ὅπου τὴν εἶχε μοναχὴν, μοναχορηγοπούλα. ¹⁰
 Καὶ ὁ Βασιλιάς ὡς τ' ἄκουσεν αὐτὸν τὸν λόγον, εἶπε,
 « Ὅλον τὸ βιός μου ¹¹ πάρετε, καὶ τὸ παιδί μ' ἀφῆτε. »

1) Κρητικισμός, ἀναφέρει, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἀθηβολλή, μνεία. 2) Λειβάδιον, λειμών. 3) Τὸ ἔτρεφον. 4) Σταλαγματία, σταγών. 5) Ὑπάγουν. 6) Διεφθαρμένον Ἰταλ. *biglietto* κλήρους. 7) Οὔτινος. 8) Λέξις τουρκ. δῶρον. 9) Βασιλόπαιδα. 10) Μόγη θυγάτηρ Ῥηγὸς Βασιλέως ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ *Rego*. 11) Περιουσία.

Μαζώνονται¹ ῥηγόπουλα² καὶ λέν³ του μανισμένα,⁴
 « Στείλε, ἀφέντη, τὸ παιδί, μὴ στείλωμεν καὶ σένα! »
 « Ἐμβα στολίσετέ τηνε⁵ καὶ κάμετέ την νύμφην,⁶
 « Νὰ τὴν ἐπάμεν⁷ τοῦ θηριοῦ ἀπόψε νὰ δειπνήσῃ. »
 Καὶ ῥμβαίνει⁸ καὶ ῥστολίζετο ἀπ' τὸ ταχὺ ὡς τὸ βράδυ,
 Καὶ ἡ γῆ καὶ ὁ κόσμος ἔφεξαν ἀπὸ τὸ μαργαριτάρι.
 Καὶ ὅταν τὴν ἐπερνούσανε ἀπ' τοῦ Δράκο τὸ λειβάδι,
 Ἡ γῆ καὶ ὁ κόσμος ἔτρεμε ῥπὸ τὸ πολὺ φεσάτι.⁹
 Καὶ πάνε¹⁰ καὶ τὴν δένουσι εἰς τοῦ δενδροῦ τὴν ῥίζα,
 Μὲ σιδερένια δεσμὰ, σχοινιὰ, καὶ μ' ἄλυσίδια.
 Καὶ ἀπῆτις¹¹ τὴν ἐδέσανε, καὶ ῥφυγ' ἡ συντροφιά της,
 Ἡ κόρ' ἀπὸ τὸν φόβον της ἐξέπεσ' ¹² ἡ καρδιά της.
 Καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργης τ' ἄκουσε πάγει νὰ τὴν λυτρώσῃ,
 ῥπὸ φτόνον¹³ τ' ἄγριον θηρὶν, νὰ μὴν τὴν θανατώσῃ.
 ῥστὰ γόνατά της ῥκούμβισε,¹⁴ « νὰ ζήσης, ψείρισέ με,
 Καὶ μόν' ἀκούσης τὸ θηρὶν, κυρά μου, ξύπνισέ με. »
 Καὶ τὸ θηρὶν ὄντ' ἔβγαινε, ὄρη, βουνὰ ἐτρέμαν,
 Τότες ἡ κόρ' ἐφώναξεν, « ἄλλοι,¹⁵ καὶ μὸς¹⁶ σ' ἐμένα! »
 Τρέχουν καὶ τὰ ματάκιά της ῥσὰν θολωμένη βρύσι,
 ῥσὰν τοῦ Πετρὲ¹⁷ τὸν ποταμὸν ὅταν πρωτοκινήσῃ.

1) Συνέρχονται. 2) Ἡγεμονόπαιδες. 3) Λέγουσι. 4) Ἐκ τοῦ μαίνομαι, ὀργίζομαι. 5) Αὐτήν. 6) Ὡς νύμφην. 7) Ἰπάγωμεν. 8) Ἀρχίζει. 9) Λέξις τουρκ. ταραχή. 10) Ἰπῆγαν. 11) Ἀφοῦ. 12) Ἐκ τοῦ ἐκπίπτω, ἐξερρίζωθη ἡ καρδιά της. 13) Ἀπὸ αὐτό. 14) Ἐκούμβισε. 15) Ἀλλοίμονον. 16) Λύπη, στενοχωρία. 17) Ποταμὸς ῤεθύμγου.

« Σηκώσου Ἁγίε Γεώργη μου, μὲ τὸ χρυσὸν κοντάρι,¹
 Νὰ τὸ σκοτώσης τὸ θηριὸν ποῦ ῥχεται νὰ μὲ φάγῃ. »
 Καὶ ὁ Ἁγιος Γεώργης ὡς τ' ἄκουσε ρίχνει τὴν κονταριάν του
 Ὅτι τὸ στόμα του τὴν ξάμωσε² καὶ φθασε ὅτι τὴν καρδίαν του,
 Καὶ ἀπῆτις καὶ τὸ σκότωσε ὁ μβαίνει καὶ τὴν ἐρώτα,
 « Κόρη, ποῖος σοῦ πε τ' ὄνομα, καὶ σοῦ ὁ μνωξε³ τὴν χάρι »
 « Πῶς Ἁγιος Γεώργης εἶμαι ἡ γὼ μὲ τὸ χρυσὸ κοντάρι; »
 « Ὅποτεν ἐκοιμούσουνε, ἦλθ' ἓνα περιστέρη, »
 « Καὶ βάστα τὸν χρυσοῦν σταυρὸν εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ χέρι. »
 « Καὶ ἡ κεῖνο μοῦ πε τ' ὄνομα, καὶ μοῦ ὁ μνωξε τὴν χάρι, »
 « Πῶς Ἁγιος Γεώργης εἶσαι σὺ μὲ τὸ χρυσὸ κοντάρι »
 « Παρακαλῶ τὴν χάριν σου, μ' ὅλην τὴν λευθερίαν »
 « Ὁ Βασιλεὺς ὅτι τὴν χάριν σου νὰ κτίσῃ ἐκκλησίαν. »

---

1) Δόρυ. 2) Ἐξαμώνω λέξις κοινὴ, σκοπεύω, ἐξ οὗ καὶ σκοπός.
 3) Ὠμωσε.

ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ
ΕΙΣ ΣΦΑΚΙΑ

Ἐλέγασιν εἰς τὰ Σφακιά πῶς Τοῦρκος δὲν ἐμβαίνει,
ἀλλὰ θ(ε)ρῶ κι' ἐμβήκασι κι' εἶναι καὶ θυμωμένοι.
Τὴν πρώτ' ἡμέρα τοῦ Μαγιοῦ¹ μὲ Παρασκὴν ἡμέρα,
ἐμβῆκ' ὁ Τοῦρκος 'ς τὰ Σφακιά μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὴν χέρα.
Ἐμβῆκ' ὁ Τοῦρκος 'ς τὰ Σφακιά ἀνάθεμα τὴν ὥρα,
καὶ ἐμόλυνε τὸν τόπο μας ὥσαν καὶ κάθε χώρα.
« Ἀνδρεῖε Καλλικράτη μου, " Ἀσκυφε καὶ τὰ ἄλλα,
ποῦ 'ναι τὰ παλικάρια σας νὰ τρέξουν ὡς λιοντάρια.
Ποῦ 'ναι τὰ παλικάριά σας οἱ 'ξακουσμένοι ἄνδρες,
νὰ τρέξωσιν ὡς λέοντες νὰ πιάσουν ταῖς στενάδες;²
Κάτω 'ς τὸ Φραγγοκάστελλο παίζουσι τὰ παιγνίδια,
καὶ 'πάνω 'ς τὴν Ἀνώπολιν κτίζουσι μυντηρίσια.
Τὸν Τοῦρκον περιμένουσι πηδῶσ' ἀπ' τὴν χαράν των,
γιατὶ θὰ κάμουν πόλεμον νὰ δείξουν τὴν ἀνδρειάν των.
Ὁ Τοῦρκος ὡς ἀνέβηκε ἀπάνω εἰς τὸ φόρο,
ἐμήνυσε τῶν Σφακιανῶν μὲ τὸν μαντατοφόρο³.
« Ἐλᾶτε νὰ προδώσητε νὰ γίνητε ραϊάδες,
γιατ' ἐμεῖς θὰ σᾶς πιάσωμε ἂν ἦσθε κι' ἡρώδες»

1) Ἀντὶ Μαΐου. 2) Τὰ στενά. 3) Ἀντὶ ἀγγελιοφόρον.

Ἐλᾱτε νὰ προδώσητε ἔς τὰ πόδια τοῦ Σουλτάνου,
 νὰ σᾶς χαρίσῃ χάρισμα ἓνα πολὺ μεγάλο.
 Νὰ σᾶς χαρίσῃ χάρισμα προνόμια μεγάλα,
 νὰ νὰ διακρίνησθε ἀπὸ τὰ μέρη τ' ἄλλα.
 Τὸν τόπον σας θ' ἀφήσωμεν ἀσύδοτον¹ μὲ νόμους,
 παντοτεινοὺς εἰς λόγου σας καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους. »
 « Τὰ δῶρά του γνωρίζομεν τὰ γεμισμένα φρίκη,
 γιὰτὶ τὰ δίδετε συχνὰ καὶ εἰς τὴν ἄλλην Κρήτην.
 Γι' αὐτὸ θὰ προτιμήσωμε ὅλοι μας νὰ χαθοῦμεν,
 παρὰ νὰ προσκυνήσωμε καὶ νὰ ἀτιμασθοῦμεν.
 Ἐφάγετε τοὺς Χριστιανοὺς σκληρότατοι μπουρμάδες²
 γι' αὐτὸ θὰ ζοῦμ' ἐλεύθεροι κι' ὄχι ποτὲ ραϊάδες. »
 Ἐτοῦτ'³ ὡς ἤκουσ' ὁ πασᾶς ἐθύμωσε μεγάλως,
 καὶ ἐμήνυσε τῶν Σφακιανῶ πῶς θὰ τοὺς κάμῃ σκλάβους.
 « Κάμε τὸ κέφι⁴ σου πασᾶ καὶ πλεῖο μὴν ἀνημένης,
 ἐμεῖς δὲν σοῦ προδίδομεν γιὰτ' ἡμεθα μνωμένοι⁵.
 Ἐμεῖς δὲν σοῦ προδίδομεν ραϊάδες νὰ γενοῦμε,
 γιὰτ' ἔχομεν καλλίτερα ὅλοι ν' ἀπολεσθοῦμε. »
 « Μετὰ χαρᾶς, ὦ Σφακιανέ, ἐδὰ βγάνω τ' ἀσκέρι⁶,
 μήτε καὶ δὲν θὰ φύγωμεν ὅλο τὸ καλλοκαίρι.
 Θαῤῥεῖται σεῖς εἰς τὰ βουνὰ πῶς θὰ ἔξιμιστευθῇτε,
 ἔχω καὶ ἔγω γιὰγιάνιδες⁷ ἀτοῦ⁸ θὰ τοὺς δεχθῇτε.

1) Ἐλεύθερον. 2) Κρητικισμὸς «ἄπιστοι.» 3) Κρητικισμὸς ἀντὶ «ταῦτα.» 4) Κρητικισμὸς ἀντὶ «τὴν ὄρεξίν σου.» 5) Ἐκ τοῦ ὁμόμοι-οῦμαι «ἔχομεν ὁμόσει.» 6) Τουρκ. λέξις «τὸ πλῆθος τοῦ στρατεύματος.» 7) Πεζοὶ στρατιῶται. 8) Κρητικισμὸς «αὐτοῦ.»

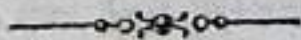
Ἔχετε καὶ τὰ τέκνα σας ὅς τὰς τρύπας φυλαγμένα,
 ἐγὼ θὰ πιάσω καὶ ἀπ' αὐτὰ νὰ φέρω εἰς ἐμένα. »
 « Πάρε γυναῖκας καὶ παιδιὰ, τύραννε, καὶ κοπέλες,
 ἴσως καλλοσειρίσετε¹ γιὰτ' εἴσθε μπουρμαδέλες. »
 Ἐτό σαδὰ² ἔμιλήσασι καὶ ὕστερα ἐκινήσα,
 τὸν πόλεμο τὸ φοβερὸ ἀπὸ τὰ μυτηρίσια.
 Ὅταν τὸν ἐκινήσασι καὶ ἄψασι τὰ τουφέκια,
 ἡ μπάλαις³ ἔπευταν παντοῦ ὥσάν τ' ἀστροπελέκια⁴.
 Ἡ μπάλαις ὡς τὴν χάλαζην ἐκτύπουν εἰς τὰ στήθη,
 καὶ ὡς νερόν τὰ αἵματα τρέχουν ἀπὸ τὴν βρύση.
 Ὡφου! πόσ' ἀποθάνασιν ὁμῶρφα παλικάρια,
 καὶ ἐκοίτουντα χάμαι ὅς τὴν γῆν μὲ δίχως γνωριμάδα.
 Ἐκοίτουντα οἱ ὁμῶρφοι καὶ ἀγγελοπλουμισμένοι,
 χάμαι ὅς τὴν γῆν ἀγνώριστοι ὅς τὸ αἷμά των χοσμένοι.
 Ἐκοίτουντα καὶ ἡ μάννες των ἐκλαιον καὶ ἐθρήνουν,
 μὲ δάκρυα ὀλόμαυρα κάθε καρδίᾳ ἐκίνουν⁵.
 Μὲ μυρολόγια θλιβερὰ μὲ χεῖλη μαραμένα,
 ἐκάθουνταν ὅς τὸ πλάγι των ἔπαινεμα καὶ ἐλέγαν.
 Καὶ οἱ ἀναστεναγμοὶ των πετοῦσα ὅς τὸν ἀέρα,
 λουλούδια⁶ δένδρ' ἐμάραναν ἐκείνην τὴν ἡμέραν.
 Ἐτοῦτα ὅλα ἔκάμασι τοὺς ἀτρομήτους ἄνδρες,
 νὰ πέσωσιν ὥσάν θηρὶὰ ἐπάνω ὅς τοὺς μπουρμάδες.
 Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ὡς εἶδασι τὴν τόλμην τῶν ἐχθρῶν των,
 ἐφεύγασι μὲ προθυμίᾳ καὶ μὲ τὸν θάνατόν των.

1) Νὰ ἔλθῃτε εἰς καλὴν σειράν. 2) Κρητικισμὸς «τόσα.» 3) Σφαῖ-
 ραι. 4) Κρητικισμὸς «κεραυνοί.» 5) Ἐκίνουν εἰς συμπάθειαν. 6) Ἰα.

Ὅς τὸ Ῥέθυμνος ἐτρέχασιν ὅλοι οἱ Τουρκαλάδες,
 διὰ τὴν τρομερὰ σφαγὴ ἀπὸ τοὺς νιοὺς¹ ραϊάδες.
 Καὶ ἑκεῖνοι τοὺς ἠρώτησαν ποῦ ἦσαν τ' ἄρματά των;
 οἱ Σφακιανοὶ τὰ ἔπιδρασι καὶ τὰ ἔχουν ἐδικά των.
 Καὶ πάλιν τοὺς ἠρώτησαν ποῦ ἦναι τὰ παλλικάρια;
 οἱ Σφακιανοὶ τὰ ἔφαγασιν ἀπάνω ἔς τὰ λαγκάδια.
 Καὶ πάλιν τοὺς ἔξαναρωτοῦν γιὰ τοὺς Μπουλουμπασάδες,²
 οἱ Σφακιανοὶ τοὺς ἔσκότωσαν ὥφου! κρίμα τὸ³ ἀγάδες!
 Τῷ 1770.

---

1) Νέους. 2) Ἀξιωματικούς. 3) Κρητικισμὸς «κρίμα τοὺς ἀγάδες.»

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ ΤΩΝ ΣΦΑΚΙΩΝ

Ἀφρουκασθῆτε¹ νὰ σᾶς ᾽πῶ, ὅλοι μιτσοὶ² μεγάλοι
 Τραγῶδι νὰ τὸ μάθετε γιὰ τὸν Δασκαλογιάννην.
 Δάσκαλε Γιάννη τῶν Σφακιῶν μὲ τὸ πολὺ κεσίμι³
 Δὲν εἶσαι σὺ ᾽ποῦ μοῦ ᾽λεγες, θὰ κάμης Ῥωμαιοσύνη;
 Κάθε Λαμπρο-Χριστούγεννα ἔβανε τὸ καπέλλο,
 Καί ᾽λεγε τὸν Πρωτόπαππαν, « τὸν Μόσκοβον θὰ φέρω. »
 Δάσκαλε Γιάννη τῶν Σφακιῶν κάθου ὅπως μᾶς πρέπει,
 Νὰ μὴ τ' ἀκούσ' ὁ Βασιλεᾶς καὶ τὴν Τουρκιὰν μᾶς πέμψῃ.
 Κάμν' ὁ Βεζύρης μὲν γραφὴν, καὶ στέλλει τὴν ἐπάνω,
 « ὦ πολυχρονισμένε μου, καὶ ᾽πέ μου τί νὰ κάμω;
 Νὰ τὰ κεντήσω⁴ τὰ Σφακιὰ ἢ νὰ τὰ ρεφουδάρω;⁵ »
 « Μὴ τὰ κεντήσης τὰ Σφακιὰ, καὶ μὴ τὰ ρεφουδάρης,
 Ἄλλος κάνεις δὲν ἔπταισεν, ἔξω⁶ ὁ Δασκαλογιάννης. »
 « Δάσκαλε Γιάννη τῶν Σφακιῶν, πρέπει νὰ τουσουντήσης⁷
 Νὰ ξετελέψῃς⁸ τὴν δουλειὰν νὰ μὴ τὴν βαγεστήσης. »⁹

-
- 1) Ἀκούσατε. 2) Κρητικισμὸς ἀντὶ «μικροί.» 3) Τουρκικὴ λέξις.
 4) Νὰ τὰ πυρπολήσω. 5) Ἐκ τῆς Ἰταλικῆς λέξεως «rifinitare.»
 6) Εἰμὴ μόνον. 7) Κρητικισμὸς ἀντὶ «νὰ σκεφθῆς».
 8) Κρητικισμὸς ἀντὶ «νὰ τελειώσης.» 9) Κρητικισμὸς ἀντὶ «πα-
 ραιτήσης.»

Δευτέρα ἡμέρα ἔπορισε¹ τ' Ὀρδοῦ² ἀπὸ τὴν χώρα,
 Καὶ τὰ στενὰ γεμίσανε δάκρυα καὶ μοιρολόγια!
 Ὑπῆγαν ἔς τὴν Χρυσοπηγὴν, ποῦ ἦσαν οἱ καλογέροι,
 Καὶ ὅλοι ἠθαυμάσαν καὶ εἶπασιν ποῦ ἔβρεθη τόσ' ἀσκέρι;³
 Καὶ ὅταν ἐδισκελούσανε⁴ ἔς τοῦ Πλατάνια τὴν βρύση,
 Ὅλοι τὸν Θεὸν παρακαλοῦν νερὸν νὰ τοὺς ποτίσῃ.
 Ἀφοῦ καὶ καταιβήκασιν ἔς τὰ Στηλιανὰ σοκάκια,⁵
 Εὐρήκασιν κρύα νερὰ καὶ ἔπιαν καὶ χορτάσαν.
 Καὶ ἀπόκειδα⁶ ξεκίνησε καὶ ἔπαιζε τὸ νταούλι,
 «Ὅσοι καὶ ἂν ἔχουν ἄρματα, νὰ μ' ἀκλουθοῦσιν οὔλοι.»
 Καὶ ὅποιοι δὲν εἶχαν ἄρματα, καὶ μένοι οἱ ῥαγιάδες,
 Ὅλους τοὺς διωρίσανε νὰ σύρνουν ταῖς μπουρμπάδες.⁷
 Καὶ ὅταν ἐκαταβαίνασιν ἔς τὸ Νῆπος ἀπὸ πέρα,
 Ἐτρέχασιν τ' οὐμάτια των ὀλημερνῆς τσ' ἡμέρας.
 Καὶ ὅταν ἐκαταβαίνασιν ἔς τὸ Πρόσνερο ἑποκάτω,
 Τσ'⁸ εἶδαν τὰ Σφακιανόπουλα καὶ πιάσασιν τὸ δάσος.
 Πάλιν συλλογισθήκασιν καθγὰν⁹ νὰ τὸν ἐκάμουν,
 Ὅ,τι λαλοῦν, καὶ ὅ,τι βαστοῦν, ὅλα νὰ τῶν τὰ ἔπαρουν.
 Πρῶτον καθγὰν ἐκάμασιν εἰς τὸ Σελὶ τῆς Κράπης,
 Λέσινε¹⁰ τοῦ Πισινακιοῦ, πιάσῃ τὸ μπαῖράκι¹¹
 Πισινάκης. «Μὰ τὸν Θεὸν δὲν ἔμπαίνω ἔμπρὸς,

1) Κρητικισμὸς ἀντὶ «ἐξῆλθε.» 2) Τουρκ. λέξις «τάγμα.» 3) Τουρκ. λέξις «στράτευμα.» 4) Κρητικισμὸς ἀντὶ «διέβαινον.» 5) Τουρκικὴ λέξις «ὁδοί.» 6) Κρητικισμὸς ἀντὶ «ἀπ' ἐκεῖ.» 7) Πυρόβολα. 8) Τούς. 9) Τουρκικὴ λέξις «πόλεμον.» 10) Λέγουσι, 11) Τουρκικὴ λέξις «τὴν σημαίαν.»

Φοβοῦμαι καὶ πολλοὶ 'ναι,
Γιὰ 'δὲ τους τοὺς σκυλάφεδους¹
Σαφὶ² μὲ τὸ σπαθὶ 'ναι. »

Μιὰ Παρασκὴν 'ξημέρωμα πριχοῦ³ τὸ μεσημέρι,
Σκλαβὼν' ὁ Τοῦρκος τὰ Σφακιὰ μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι.
Κάτω 'ς τὰ Φραγκοκάστελα ἔσταισαν τὰ τσαντήρια,⁴
Καὶ κάτω 'ς τὴν 'Αράδαινα ἔπαιζαν τὰ παιγνίδια.
Δούδουν τσ' 'Αράδαινας φωτιὰ καὶ καί (ου) ν τὰ μοναστήρια,
Καὶ δὲν τὰ λυπηθήκασιν ὁποῦ 'ταν τέτοια κτίρια.
Καὶ εἰς τὴν Μαδάραν πιάσασι τὸν δάσκαλον τὸν Γιάννην,
Μὲ οὔλην του τὴν συντροφιάν 'δικόν του μπαϊράκι.
Πιάνου 'πισθαγκωνίζουν τον δώδεκα Πασσαλίδες,⁵
'Σ τὴν στράταν, στράταν, τσί 'βανε τὸ ξένο ῥιτσατσίδες.⁶
Τάσει τονε δοσίματα, τάσει τονε παράδες,
Ποῦ τσ' ἔκοπτε 'ς τὸ σπῆτί του ταῖς μεγαλοβδομάδες.
Τάσει τονε δοσίματα, τάσει τονε τσεκίνια,⁷
Ποῦ τὰ 'χεν εἰς τὸ σπῆτί του 'σὰν τὰ παρασυρίδια.
Κλαίει ταῖς θυγατέρες του περίττου⁸ τὴν Μαρία,
« Μαρία μου, 'ποῦ σ' εἶχα 'γὼ 'ς τὸ μέλι μαθημένην,
Τώρα θὰ σὲ ταίζουσι τὴν σφάκαν ζυμωμένην,
'Αθροῦσά μου 'ποῦ σ' εἶχα 'γὼ μὲ τὰ χρυσᾶ καλίκια.⁹
Καὶ τώρα πῶς θὰ προπατῆς 'ς τὰ ἔρημα χαλίκια. »

1) Κρητικισμὸς «σχύλους ἀπίστους.» 2) Κρητικισμὸς ἀντὶ «ἔλοι ἐν γένει.» 3) Πρίν. 4) Τουρκικὴ λέξις «σκηναί.» 5) Πασσάδες. 6) Τουρκικὴ λέξις. 7) Ἀργυρᾶ εἰκοσάρια. 8) Πρὸ πάντων. 9) Κρητικισμὸς ἀντὶ ὑποδήματα.»

ἡ σύζυγ. «Κάβγεις¹ Δασκαλογιάννη μου, πότε θὰ σ' ἀναμένω,
 Νὰ 'χω τσῆ πόρταις ἀνοικταῖς καὶ τὸ τεψὶ² στρωμένο; »
 «Κάβγω Κυρὰ Δασκάλισσα, μὰ δὲν σοῦ παραγγέλλω,
 'Σ τὸ Κάστρο θὰ μὲ πᾶσινε,³ καὶ λόπις⁴ δὲν γαέρνω⁵. »
 Καὶ ὅταν τὸν ἐπερνούσανε 'πτὰ ἔρημα κονάκια,⁶
 'Ετρέχασι τ' ὀρμάτιά του 'σὰν θολωμένα ρυάκια.
 «Παιδιὰ καὶ νὰ μὲ φθάσουσι σακούλια πεντακόσια,
 Νὰ χτίσω τὰ κονάκια μου ὡς ἦτονε καὶ πρῶτα. »
 Καὶ ὁ Πισινάκι - 'Αχμέτ - 'Αγᾶς γυρίζει καὶ τοὺς λέγει,
 «'Η κεφαλή του 'πάγει δὰ⁷ καὶ τὰ κονάκια κλαίει. »
 Καὶ ὅταν τὸν ἐπερνούσανε 'ς τοῦ Μπαμπαλῆ τὸ χάνι,
 'Εζήτησε κρύο νερὸ νὰ πιῇ καὶ ν' ἀποθάνῃ.
 Καὶ ὅταν τὸν ἐπερνούσανε 'ς τὸ 'μπροστινὸ τσαντήρι,
 'Εζήτησε τοῦ Καφφετζῆ γλυκὺ καφφὲ νὰ στείλῃ.
 Γλυκὺ καφφὲ τὸν ἐκερνοῦν 'σὲ φαρφουρὶ φυλτσάνι,
 Καὶ ἓνα τσιμποῦκι γιασεμὶ 'ς τὸ μπόϊ⁸ του καὶ φθάνει.
 Καὶ ὅταν τὸν ἀναιθάζασιν εἰς τοῦ Πασσᾶ τὴν σκάλα,
 Ζερβὰ⁹ δεξιὰ ἐστάθηκε καὶ 'φώναξε μέγала·
 «Παιδιὰ καὶ ποῦ 'ν' οἱ φίλοι μου, καὶ ποῦ 'ν' οἱ ἐδικοί μου,
 Καὶ εἰς τοῦ Πασσᾶ τὸν σινκκουλὲ¹⁰ θὰ βγάλουν τὴν ψυχὴν μου.»
 Συμβὰν περὶ τὸ 1770.

1) Κρητικισμὸς ἀντὶ «ἀναχωρεῖς.» 2) Τὴν τράπεζαν μὲ φαγητόν.
 3) Κρητικισμὸς «μὲ ὑπάγουν.» 4) Κρητικισμὸς «ἴσως». 5) Κρητι-
 χισμὸς «δὲν ἐπιστρέφω.» 6) Τουρκ. λέξις «οἰκίας.» 7) Κρητικισμὸς
 «τώρα.» 8) Κρητικισμὸς «εἰς τὸ ἀνάστημά του.» 9) Κρητικισμὸς
 «ἀριστερά.» 10) Τουρκ. λέξις.

Η ΜΑΝΝΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΝΝΕΑ ΤΗΣ ΥΙΟΥΣ

Μιά μάννα με τσ' ἐννέα της γυιούς, με μιά της θυγατέρα,
 'Στὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουε, 'στὸ φέγγος τὴν κτενίζει,
 Καὶ εἰς τ' ἀποξημερώματα τὴν ἐσειραδοπλέκει, ¹
 Καὶ προξενιὸν ² τῆς 'πέμψανε ἀπ' τὴν Θεσσαλονίκην,
 'Οκτ' ἀδελφοὶ δὲν θέλουνε, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος θέλει,
 « Δός τηνε μάννα, δός τηνε, τὴν 'Αρετὴν 'ς τὰ ξένα,
 Καὶ ἂν τύχη θλίψις, γιὰ ³ χαρὰ, ἐγὼ θὰ σοῦ τὴν φέρω! »
 "Ερχεται χρόνος βύσεικτος κι' οἱ ἐννέα ἀδελφοὶ 'ποθαίνουν,
 Καὶ ἡ μάννα συχνοπήγαινε 'ς τῶν γυιῶν της τὰ μνημούρια,
 Καὶ εἰς τῶν ὀκτὼ τὰ μνήματα 'φύτευσε κυπαρίσσια,
 Καὶ εἰς τοῦ καυμένου Κωνσταντῆ στραταῖς καὶ μονοπάτια,
 Γιατὶ αὐτὸς ἐξώρισε τὴν 'Αρετὴν 'ς τὰ ξένα.
 Καὶ ὁ Κωνσταντῆς τὴν ἄκουσεν ἀπὸ τὸν "Αἶδην μέσα,
 « Σιώπασε, μάννα, σιώπασε! μὰ 'γὼ θὰ σοῦ τὴν φέρω! »
 Κάμνει τὸν "Αἶδην ἄλογον, τὴν πλάκα κάμνει σέλλαν,
 Τὰ 'πανωπλάκια τῶν πλακῶν σκάλες καὶ χαληνάρια.
 Παίζει βυτσίαν τοῦ μαύρου ⁴ του 'ς τὴν Σαλονίκην φθάνει,
 Καὶ ὑβρὶςκει τὴν καὶ 'χόρευε 'ς τὸν κάμπον ⁵ ξεζωνάτην.

1) Πλέκει τὴν κόμην της. 2) Ἀρραβῶνα. 3) Ἡ. 4) Ἐνα ξυλισμὸν τοῦ μαύρου ἀλόγου του. 5) Εἰς τὴν πεδιάδα.

« Καλῶς τονε τὸν Κωνσταντῆν ἂν ᾔην' χαρὰ μεγάλη,
 Καὶ ἂν ᾔηται γιὰ τὸν γάμον του ὀλόχρυσά νὰ βάλῃ! »
 « Δὲν εἶναι θλίψις νὰ θλιφθῇς, μηδὲ χαρὰ ν' ἀλλάξῃς,
 Μηδὲ καὶ γιὰ τὸν γάμον μου ὀλόχρυσά νὰ βάλῃς. »
 Καὶ ἀπὸ τὸ χέρι τὴν ἄρπᾶ 'ς τὸν μαῦρον τὴν καθίζει,
 « Προπάτει δ' Ἀρετοῦσά μου, 'ς τὸ σπῆτί μας νὰ 'πᾶμεν. »
 'Σ τὴν στράταν 'ποῦ πηγαίνασι πουλάκια κελαδοῦσαν,
 « Γιὰ 'δὲ κοράσιον εὐμορφον, τὸ σύρνει ἀποθαμμένος. »
 « Γρυκᾶς το, Κωνσταντῖνέ μου, καὶ τὰ πουλιὰ ᾔντα λέ(γου)σι, »
 « Προπάτει Ἀρετοῦσά μου πουλάκια 'ναι καὶ ἄς λέ(γου)σι,
 Προπάτει Ἀρετοῦσά μου, 'ς τὸ σπῆτί μας νὰ 'πᾶμεν,
 Καὶ μή των ἀφρουκάζεσαι μὰ ψεύματα τὸ λέ(γου)σι.

(Ἐφθάσανε 'ς τὸν Ἅγιον Γιάννην)

Κατέχεις¹ δ' Ἀρετοῦσα 'ς τὸ σπῆτί μας νὰ 'πάγῃς ; »
 « Ἄν δὲν ἀλλάξαν αἱ αὐλαῖς καὶ αἱ στράταις δὲν 'ρημάξαν,² »
 « Χρωστῶ δὲ τ' Ἀγίου κερί, χρωστῶ του καὶ λιθάνι,
 Χρωστῶ καὶ τὴν ψυχουλάν μου διὰ νὰ τοῦ τὴν 'πάγω,
 Προπάτει Ἀρετοῦσά μου, μὰ ὀλοῖδίαις³ εἶναι. »

(Ἡ Ἀρετοῦσα κρούει τὴν θύραν τῆς μάννας της)

« Ἄνοιξε μάννα μ' ἄνοιξε! καὶ ἡ Ἀρετοῦσά σου 'ναι. »
 « Ἐμένα ἡ Ἀρετοῦσά μου, 'ς τὰ ξένα 'ν' 'πανδρευμένη, »
 « Ἄνοιξε μάννα μ' ἄνοιξε! μὰ ἡ Ἀρετοῦσά σου 'ναι!
 Δὲν μοῦ πιστεύεις, μάννα μου, ἡ Ἀρετοῦσά σου 'μαι! »

1) Κρητικισμὸς «εἰξεύρεις.» 2) Ἄν δὲν ἐρήμωσαν. 3) Δι' ἴδιαι δη-
 λαδὴ δὲν ἥλλαξαν.

«Βγάλε τὸν ἀρράβωνά σου, ἀπὸ τὴν κλειδαρίτσαν,
Δεῖξέ μου σημαδάκι¹.

Καὶ εὐθὺς ὡς εἶδ' ἡ μάννα τῆς τὸ χρυσοῦν σημαδάκι,

Ἐνοιξε καὶ ἀγκαλιασθήκανε καὶ ἔσανε ὁμάδι².

1) Σημεῖον. 2) Ὁμοῦ.

ΤΗΣ ΣΟΥΣΑΣ ΤΟ ΤΡΑΓΩΔΙΟΝ

Ὅποιος καὶ δὲν ἡγάπησε καὶ θέλει ν' ἀγαπήσῃ,
 Νὰ τὸν ἐφάγουν τὰ θηριὰ ἢ ποταμὸς ἢ βρύση!
 Γιατὶ καὶ ἡ Σοῦσα ἡ λιγερὴ τοῦ Κάστρου τὸ καμάρι,¹
 Ἐγάπα τὸν Σαρῆ Μπαχρῆν ἄνδρα νὰ τὸν ἐπάρῃ.
 Μιὰν Παρασκὴν σηκώνεται 'ς τὸ στρῶμά της καθίζει,
 Καὶ μὲ τὸ γιαγλικά² της τὰ ῥάτια της σπογγίζει,
 Καὶ ὁ Κύρης της τὴν ἐθωρεῖ καὶ ἡ μάννα της τὴν λέγει,
 « Τί ἔχεις Σουσανάκι μου, καὶ κάθесαι καὶ κλαίγεις; »
 « Ὅνειρον τ' ὄνειρεύθηκα τὸ δόλιον τὸ παντέρμον!
 Πῶς εἶδα τ' ἀδελφάκι μου γυμνὸν ξεσπαθωμένον,
 Καὶ ἦτον καὶ τὸ γελέκι του 'ς τὸ αἷμα βουτημένον! »
 « Ἀφεςτο θυγατέρα μου, 'ς τὸν Θεὸν παραδομένον,
 Νὰ σοῦ τὸ βγάλ' ἡ χάρις τοῦ καλὸν καὶ εὐλογημένον
 Ἀφεςτο θυγατέρα μου, 'ς ταῖς στράταις³ 'ποῦ γυρίζει,
 Γιὰ ποταμοὶ τὸ φάγασι, γι' ἄλλη κόρη τ' ὀρίζει. »
 Μιὰ Πέφτ' ἄργὰ τὸν ἐκαλεῖ, τὸν εἶχε καλεσμένον,
 Ἡ Σοῦσα τὸν Σαρῆ Μπαχρῆν καὶ ἦτον καὶ πηγαιμένος.
 Μέσα 'ς τοῦ ὕπνου τὰ γλυκιά, 'ς τοῦ ὕπνου 'ς τὰ κανάκια⁴

---

1) Ἡ ὠραία. 2) Μὲ τὸ μανδύλιόν της. 3) Εἰς τὰς ὁδοὺς. 4) Κρη-
 τικισμὸς «εἰς τὴν γοστιμάδα τοῦ ὕπνου.»

Γρυκᾷ τὴν πόρτα σιγὰ, καὶ συχνοκροταλοῦσε,
 Τὰ χέρια ὅπου τὴν σφάξανε ἦτονε καὶ ἐκτυποῦσαν!
 Σιγὰ σιγὰ τὸν ἐξυπνᾷ, σιγὰ, σιγὰ τὸν λέγει·
 « Ξύπνησε δὲ Σαρῇ Μπαχρῇ, νὰ πάγης νὰ μισεύσης,
 Γιὰ τί θὲ νά 'σαι ἀφορμὴ νὰ κακοθανατήσω!
 « Κοιμήσου Σουσανάκι μου, καὶ σβύσε καὶ τὸν λύχνον,
 Μ' ἄλλου τὸ λέγ' ὁ χάρχαλος¹ καὶ ἄλλου τὸ λέγ' ὁ κτύπος. »
 Καὶ πάλιν ἔξανακτύπησαν τὴν ἔρημὴν τῆς πόρτα,
 Τὰ χέρια πῶς τὴν σφάξανε καὶ ἀποῦ τὴν θανατῶσαν.
 « Ἄμε Σουσῇ μου καὶ ἀνοιξε, κἀγὼ ἔμβαίνω 'ς τὴν κλίνην,
 Γιατ' ἡ ἀγάπη σου ἡ πολλὴ νὰ φύγω δὲν μ' ἀφίνει. »
 « Καλῶς το τ' ἀδελφάκι μου τὸ πολυξορισμένον,
 Ὅπου βαστᾷ 'ς τὸ χέρι τοῦ σπαθάκι ἀκονισμένον. »
 Τὴν σκάλαν τῆς ἀνέδθηκε ἔξ' τὴν κλίνην τῆς καθίζει,
 « Ἄμε Σουσάνα φέρε μου κρυθὸ νερὸν ἀπ' τὴν βρύση,
 Καὶ ἀπὸ τὴν στράταν τὴν πολλὴν ἀποκαμωμένος² εἶμαι. »
 Παίρνει δ' ἡ Σοῦσα τὸν μαστραπᾶν μὲ τ' ἀργυρ' ἄλυσίδι,³
 Καὶ ἀπὸ τὸ πηγαδάκι τῆς ἔπηγε νερὸν νὰ σύρη.
 Ῥογχαλισῶνα ἤκουσε 'ς τὴν κλίνην τὸ ἀποκάτω,
 Τὸ τορναλέτον⁴ σήκωσε, βρῖσκει τον καὶ ἐκοιμᾶτο.
 Πάγει τ' ἡ Σοῦσα τὸ νερὸν, ἔκλεινος νερὸν δὲν πίνει.
 Μὲ τ' ἄγριον τὴν συντηρᾷ, μὲ τ' ἄγριον τὴν λέγει:

1) Κρητικισμὸς «ὁ συχνοκροταλισμὸς.»

2) Ἐξησθενημένος.

3) Ἄλυσον.

4) Τὸ κρεμάμενον ἄκρον τοῦ σκεπάσματος τῆς κλίνης.

« Μωρὴ ποιὸς εἶν' ποῦ κείται ἔς τὴν κλίνην σ' ἀποκάτω ;
 Ἐμπρός μου κάμνεις μπουδελιὸν¹, καὶ γὰρ δὲν 'πίστευά το. »
 « Ἐννεύεις ἀδελφάκι μου γ' ἢ ποῦρι φαίνεται σου,
 Λώπης² θάρρεϊς πῶς κάμνω γὰρ ταῖς τέχναις ταῖς ὀδικαῖς σου ; »
 « Μωρὴ καὶ δὲν ἔννεύομαι, μήτε καὶ φαίνεται μου,
 Μὰ μὲ τ' ὀμματιά μου θωρῶ καὶ κακοφαίνεται μου. »
 Τὸ χαντσεράκι³ τοῦ ἔσυρε ἀπ' ἀργυρὸ θηκάρη,
 Καὶ ἔς τὰ ψηλὰ τὸ σήκωσε καὶ ἔς τὴν καρδιάν της φθάνει.
 Καὶ ἀπὸ τὸν τόσον ταραγμὸν ποῦ ἔκαμε τὸ κορμί της,
 Ἐσείσθηκεν ἡ κλίνη της, γρυκᾶ, καὶ τὸ πουλί της.
 Μόσχον καὶ μοσχοκάρυα μασᾶ καὶ τὴν ἀχνίζει,
 Καὶ μὲ τὸ γιαγλικά της τὰ αἵματα σπογγίζει.
 « Ἄμε πουλί μου ἔς τὸν γιατρὸν γιάτρευτον τὸ κορμί σου,
 Καὶ ὅσα φλωριά γυρεύσει τα δίδει τα ὁ Μπαχρῆς σου. »
 « Ἄνοιξον μάννα νὰ σοῦ ἔπῳ ἓνα καλὸν χαμπέρι,⁴
 Γὰρ τὸν υἱὸν σου τὸν Γιαννιὸν ποῦ ἔλθε ἀπ' τὰ πέρα μέρη. »
 Καὶ ἡ μάννα της ὡς νὰ τὴν ὀῆ, σύρνει φωνὴν μεγάλην,
 « Ἄχι, καὶ ποιὸς σοῦ τό ἔκαμε ἐτούτονα τὸ χάλι. »⁵
 « Μάννα μ' ὁ γυιὸς σου ὁ Γιαννιὸς ἀπὸ τὰ πέρα μέρη,
 Ἦλθε καὶ μ' ἐμαχαίρωσε καὶ δὲν ἔχεις χαμπάρι. »
 « Ἄς ἔχη τὴν κατάραν μου καλὸν τοῦ φυλακτάρη ! »
 Καὶ ὁ Κύρης⁶ της νὰ τὴν ὀῆ σύρνει φωνὴν περίσσια,⁷
 Δένδρα ξερρίζωθήκασιν μελιαῖς καὶ κυπαρίσσια,

1) Διακορευτήριον. 2) Κρητικισμὸς «μήπως.» 3) Τὸ κοπτερὸν
 μαχαίριόν του. 4) Τουρκ. λέξεις «εἰδήσεις.» 5) Κρητικισμὸς «εἰς αὐ-
 τὴν τὴν κατάστασιν.» 6) Ὁ πατήρ της. 7) Μεγάλην.

Καὶ ἀπὸ τὴν χέρα τὴν ἴπιασε, καὶ εἰς τοῦ γιαιτροῦ τὴν ἴπάγει.
 « Γαιτρέ μου γιάτρεψέ μου το καὶ ἴμένα τὸ παιδί μου,
 Καὶ ἂν δὲν σὲ σώσουν τ' ἄσπρα¹ μου πάρε καὶ τὴν ζωὴν μου. »
 Ἄ ἂν ἦν περισυνὸς σεβντᾶς,² ἴμπορεῖ νὰ τὸν ὕγειάνω,
 Μ' ἂν ἦν περγιοπερίσυνος,³ δὲν ἔχω τί σοῦ κάμω,
 Εἰς τοῦ θανάτου ταῖς πληγαῖς βότανα δὲν χωροῦσι,
 Μήτε γαιτροὶ γαιτρεύουσι, μήτ' ἄγιοι βοηθοῦσι. »
 « Μισεύεις Σουσανάκι μου, καὶ ἦντα⁴ μοῦ παραγγέλλεις; »
 « Μισεύω παραγγέλλω σου καὶ ἄφίνω καὶ κατάρω,
 Νὰ πᾶτε νὰ μὲ θάψητε εἰς τὴν ἹΑγιὰν Τριάδα.

---

1) Τὰ χρήματά μου. 2) Τουρκ. λέξις «ἔρως.» 3) Κρητικισμὸς
 «τοῦ προπαρελθόντος χρόνου.» 4) Κρητικισμὸς «τί.»

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

1

Εἷς νέος ἐβουλήθηκε¹ νὰ καταβῇ 'ς τὸν ἄδην,
 Νὰ πάῃ νὰ 'βρῇ τὸν χάροντα, γιὰ νά 'ναι πάντ' ὁμάδι.
 'Σ τὴν πρώτην πόρταν 'ποῦ 'μβαινε, εἰς τὸ 'μβαινοβγαρσίδι,²
 "Οφιν τρικέφαλον θῶρεϊ δεμένον μ' ἄλυσίδι.
 'Ἡ μιὰ 'βγαινε νέαν φωτιὰν, ἡ ἄλλη καπνὸν καὶ ἀπῦρι,³
 'Ἡ ἄλλη ἐψυχομάραινε τῆς τρίχας τὸ γεφῦρι.⁴
 Καὶ ἀπὸ τὸν ὄχλον⁵ τὸν πολὺν, τὸν εἶχεν ὁ πορτάρης,⁶
 Θῶρεϊ τὸν χάρον καὶ ἤρχετο 'ς τὸν μαῦρον καβαλλάρης.
 « Νέε, ἦντα γυρεύεις 'πᾶ⁷ 'Γούμενον⁸ ἢ κελλάρην;⁹
 'Ἦντα καιρὸς νὰ σ' ἐρρίψε 'ς τὴν πόρταν τὴν μεγάλην; »
 « Ἐγὼ 'χα ὄρεξιν πολλήν, καὶ πόθον¹⁰ νὰ 'μελήσω,
 Καὶ νὰ 'βρω ἄνθρωπον πρακτὸν¹¹ νὰ τὸν ἀνερωτήσω.
 Χάρε, γιάντα 'παίρνεις τοὺς νέους, καὶ γιάντα τοὺς σκοτώνεις;
 Καὶ τοὺς 'Ρηγάδες¹² τοὺς καλοὺς γιάντα τοὺς θανατώνεις; »

1) Ἐκ τοῦ βούλομαι θέλω. 2) Εἴσοδος. 3) Θεῖον. 4) Γεφύρι τρί-
 χινον. 5) Ταραχὴ, σύγχυσις. 6) Ὁ θυρωρὸς, ὁ φύλαξ τῆς θύρας.

7) Ἐπὶ κρητικισμὸς, ἐδῶ. 8) Ἡγούμενον. 9) Ταμίαν. 10) Ἐπι-
 θυμία. 11) Πρακτικόν. 12) Βασιλεῖς, Ἡγεμόνες.

« Ἐγὼ ῥμαι ῥκεῖνος τὸ λοιπὸν ὅπου ῥλοι¹ μὲ μισοῦσι,
 ῥΣὰν σκληροκάρδιν ῥἄπονον, ῥσὰν σκυλὸν μὲ λαλοῦσι!²
 Καὶ ὄντε σᾶς θέλω θυμηθῶ, κρούω³ καὶ θανατώνω,
 Καὶ εἰς τὸν ἀνθὸν⁴ τῆς νεότητος σας, τοὺς χρόνους σας τελειώνω.
 Παίρνω νυμφάδες καὶ γαμβροὺς, καὶ ὀνόματα μαυρίζω,
 Τσῇ δικαιοσύναις διασκορπῶ, καὶ ταῖς φιλιαῖς χωρίζω.
 ῥΕπᾶ ῥς τοῦ χάρουντα τσ' αὐλαῖς, δὲν εἶναι πρασινάδες,
 Μηδὲ καὶ σημαδότοποι⁵ νὰ παίζουσι τσ' ἀμάδες.
 Μηδὲ καὶ χρυσᾶ ραβδιὰ ῥνὰ πιάνουν ἀφεντάδες,
 Μόνον ῥναι βοῦρκα,⁶ καὶ πηλὰ,⁷ καὶ ἀνέγνωρες⁸ ῥι στραταῖς.
 Δὲν εἶν' κλαιούδια⁹ γιὰ μιτσὰ παιγνίδια γιὰ μεγάλα,
 Μηδὲ καὶ τὰ μωρὰ¹⁰ παιδιὰ δὲν τρῶν ῥς τὸν ἄδην γάλα.
 Τὴν νύκτα κλαῖν γιὰ τὸ βυζὶ, καὶ τὴν αὐγὴν γιὰ πιάσμα,
 Καὶ τ' ἀποδιαφωτίσματα¹¹ γιὰ τὴν καυμένην μάννα. »

2

ῥΣ τὸν οὐρανὸν χορεύουν, ῥς τὸν ἄδην κάμνουν γάμον,
 Καὶ ῥβγῆκαν καὶ καλέσανε ὅλους τοὺς πικραμένους,
 Παιδιὰ νὰ μ' ἐκαλούσανε καὶ μὲ τὸν πικραμένον,
 Νὰ κάμω ῥΑλεξανδριανὰ κηριὰ, καὶ πράσινες λαμπάδες,

1) Ὅλοι. 2) Κρητικισμὸς κατατρέχουν. 3) Κτυπῶ. 4) Ἄνθος. 5) Ἐκ τοῦ σημείου καὶ τόπος. 6) Βόρβορος. 7) Λάσπη. 8) Ἄγνωστοι. 9) Ναγαρίσματα. 10) Βρέφη. 11) Δυγίσματα.

— 29 —

Νὰ τσ' ἄφτα¹ καὶ νὰ γύριζα 'ς τὸν ἄδην γύρω, γύρω.
 Νὰ δῶ τσ' οἱ νεοὺς πῶς χαίρονται, τσῇ νέαις πῶς καμαρώνουν,²
 Νὰ δῶ καὶ τὰ μωρὰ παιδιὰ πῶς κάμνουν δίχως μάννα.
 Τὴν νύκτα κλαίουں γιὰ βυζὶ, καὶ τὴν αὐγὴν γιὰ γάλα,
 Καὶ τ' ἀποδιαφωτίσματα, γιὰ τὴν καϋμένην μάννα.

5

Ὅψες ἀργὰ ἐπέρνουν³ τοῦ χάροντος τὴν πόρτα,
 Καὶ ἔγροίκουν⁴ τὴν χαρόντισσα καὶ μάλωνε⁵ τὸν χάρον.
 Χάρε μὴν παίρνεις μοναχὸν, μηδὲ καὶ παλλικάρι,
 Γιατὶ τὸν νέον 'ποῦ ἔφερεις, τὴν νεότην δὲν τὴν ἔχῃ.⁶
 Στρώνω τοῦ τάβλα⁷ νὰ γευθῇ, καὶ κλίνη ν' ἀκουμβίσῃ,⁸
 Πηδᾶ καὶ σβύνει τὸ κηρὶ τσαλαπατῇ⁹ τὴν τάβλαν,
 Χριστέ, καὶ νὰ 'τον παρεμπρὸς,¹⁰ μιὰν ὥραν παρὰ 'πίσω,
 Νὰ πῆγαινα τσῇ μάννας μου, νὰ ἔγαινα τὴν καρδιάν της.

4

Ὅμορφον¹¹ νιὸν ἐζύγωνεν¹² ὁ χάρος εἰς τὸ πλάγι,
 Καὶ παίρν' ὁ νιὸς τὸ ῥίζωμα, καὶ ὁ χάροντας καὶ πάγει,

1) Ἀνάπτω. 2) Νὰ κομψεύωνται. 3) Ἀπερνοῦσα, διέβαινον. 4) Κρη-
 τικισμὸς, ἤκουον. 5) Ἐπέπληττε 6) Ἐχάρη. 7) Ἰταλικὸν ianola τρά-
 πεζα. 8) Πλαγιάση. 9) Λέξις χυδαϊκὴ, καταπατεῖ μὲ θυμόν. 10) Ὀλί-
 γον πρότερον. 11) Εὖμορφον. 12) Ἐδίωκε, ἐκυγῇγει.

Καὶ ὀφύριζε, καὶ φώναζε, στρατιῶτ' ¹ ἀνάμενέ με !
 Χάροντα καὶ ἦντα μοῦ βαστᾶς, καὶ θεὸς νὰ σ' ἀναμένω,
 Βαστῶ σου ντάργα ² καὶ σπαθὶ, δοξάρι ³ καὶ κοντάρι,
 Βαστῶ καὶ τῆς γυναῖκάς σου μαύρη μπόλια ⁴ νὰ βάλῃ.
 Μὰ πήρασι καὶ ὀπῆγαιναν, σὲ σιδερένιον ἄλῳνι,
 Καὶ πιάνουν καὶ παλαίανε ⁵ ποῦ τὸ πρωτὶ ὅς τὸ βράδου.
 Καὶ ἀπὸ τὸ βράδ' ὥς πρὸς τὸ πρωτὶ, καὶ ὥς τὸ μεσημέρι,
 Ἐννεὰ φοραῖς τὸν ἔρριψεν ὁ νεὸς τὸν χάρον κάτω !
 Ὅτ' ἔννεα τοῦ κακοφάνηκε τοῦ χάρου ὁ στρατιώτης, ⁶
 Καὶ πηδάρaki ἔπαιξε ὅς τὸν μπέτην ⁷ του καθίζει,
 « Ἄφες με χάρε, νὰ χαρῶ ὀκὼμη σαράντα ὀμέρας,
 Γιατὶ καὶ τὰ στεφάνια μου εἰς τοὺς παππάδες εἶναι,
 Καθὼς καὶ τὰ κολύρια μου εἰς τοὺς κουμπάρους εἶναι, »
 « Σαράντα ὀμέραις μοῦ ζητᾶς, ζῆσαι σαράντα χρόνους !
 Μὰ ὅταν μὲ ὀπαρακάλεσες, μὲ νὰ ὀσαι παλλικάρι.
 Πάρε μανδύλι νὰ βαστᾶς, νὰ δέσης τὰ στεφάνια. »
 Καὶ ὀκεῖ ὀχαιρετηθήκανε, ⁸ καὶ φίλιε ὁ εἰς τὸν ἄλλον
 Καὶ παίρν' ὁ χάρος τὰ βουνὰ, καὶ ὁ νεὸς τὸ μονοπάτι
 Καὶ ὀκεῖνος ἔβεβαίωσε τοῦ στεφανιοῦ ὀγάπη.

---

1) Ἐνταῦθα ἡ λέξις σημαίνει ὁδοιπόρος. 2) Ἀσπίς. 3) Τόξον.
 4) Κάλυμμα τῆς κεφαλῆς. 5) Ἐπάλαιοι. 6) Ὁ ὁδοιπόρος. 7) Στῆ-
 θος, λέξις τουρκικῇ. 8) Ἀποχαιρετίσθησαν.

Σήμερον εἰς τὴν γῆν ταχυὰ ᾿ς τὸν ἄδην,
 Χαρὰν καὶ σκόλην¹ ἔχουσιν οἱ μεγάλοι!
 Ν' ἀποδεχθῶν τὸν νεὸν τὸ παλλικάρι.
 Μὲ ρόδα² καὶ μ' ἀνθοὺς τὸν ἐστολίζουν,
 Ὅσ τοῦ ἄδου τὰ στῆνὰ τὸν ἐγυρίζουν.
 Καὶ ἡ δολερά³ τοῦ μάννα τὸν ἐδέχθη,
 Ἀπὸ τὸν στολισμὸν ὅπου ᾿χε τὸν ὠρέχθη!
 « Ἦντα ᾿λθες⁴ γυιέ⁵ μου τούταις τσ' ἡμέραις;
 Ὅπου ᾿ναι καψεραῖς δίχως ἀέραις!
 Πήγαινε γυιέ μου, πήγαινε εἰς τὸν ἐπάνω,⁶
 Μὰ ἔμαθα ᾿γὼ δίχως σου κάμνω! »
 Θαυμάζομαί σε μάννα καὶ κηράτσα,⁷
 Τὰ πόδια δὲν πατοῦν εἰς τὴν τερράτσαν!⁸
 Δὲν εἶναι παραθύρια νὰ σωνάρης⁹.
 Μηδὲ κοπελλιαῖς νὰ ραιζοννάρης
 Ὅνα ᾿ναι γυιέ μου, ἕνα τὸ παντέρμον¹⁰
 Καὶ μὲ τὴν μαύρην πλάκα σκεπασμένον
 Καὶ ἀράχναις εἰς τὰ πλάγια ᾿ναι γεμάτον,
 Καὶ δὲν ἐπαρασύρθηκε¹¹ ᾿ς τὸν πάτον!

-
- 1) Ἑορτήν. 2) Τριαντάφυλλα. 3) Δυστυχής. 4) Ἦλθες. 5) Υἱέ.
 6) Ἐπάνω κόσμος. 7) Κυρία. 8) Λέξις ἰταλικὴ terrazza.
 9) Λέξις ἰταλικὴ sonare ragionare.
 10) Πάντη ἔρημον.
 11) Παρασύρω φιλοκαλῶ.

Ἦθελα νά 'τον ἔμπορετόν,¹ παιδί μου!
 Νά τὴν ἐθεώρουν² καὶ γὰρ τὴν νύμφην τὴν δικήν μου!
 «Ἐὰν τὰ στήθιά³ μου βαστῶ τα τὰ μαλλιά της,
 Τάξε⁴ καὶ πῶς θεωρεῖς τὴν ἀφθεντιά⁵ της!»
 Τὴν χέρα του ἔβαλε διὰ νὰ τῆς τὰ δείξῃ,
 Τὰ μάτια του ἔτρεχαν ἔσαν θολωμένη βρύσι.
 «Τὴν στράταν⁶ ποῦ θὰ ὀδῇς καὶ θὰ περάσῃς,
 Γυιέ μου μὴ φοβηθῇς καὶ μὴ τρομάξῃς⁷
 Εἰς τὰ βυζιά⁸ καὶ τὴν δικήν μ' ἀγκάλην
 Ἐκεῖ ποῦ ἀναθρέφουσιν θὲ νὰ ἴσῃς πάλιν.

-
- 1) Ἐμπορετόν ἀπὸ ἐμπορῶ, δυνατόν. 2) Νά τὴν ἐθεώρουν.
 3) Στήθη. 4) Ὑπόθεσις. 5) Τὴν εὐγενεΐαν της. 6) Λέξις Ἰταλικῆς
 strada. 7) Ἐκ τοῦ ῥήματος (τρομάζω). 8) Μαστοί.

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

Υπῆγα νὰ κάμω τὸν σταυρόν μου,
καὶ ἔκβαλον τ' ὀμμάτι μου.

Τὸ σημερινὸν ἔργον αὔριον μὴν ἀφίνης.

Ἀδύνατον ἔναι νὰ γενῇ χοίρου μαλλὶ μετάξι,
καὶ τοῦ χωριάτου τὸ παιδὶ νὰ ἔχη ἀνθρωπιὰ καὶ τάξι.

Βάλλε ἔς τὴν σφάκαν ζάχαριν νὰ ὀῖς ἐὰν γλυκάνη,
καὶ ὁ ἱατρὸς εἰς τὸν σεβντᾶ¹ ἦντα² ἔμπορεῖ νὰ κάμῃ;

Εἰς τὴν ἀνυδρίαν καλὸν εἶναι καὶ τὸ χαλάξι.

Διὰ χάριν τοῦ βασιλικοῦ ποτίζεται ἡ γάστρα.

1) Λέξις Τουρκικῇ σεβντάς, ἔρως. 2) Τί.

Μήτε γλυκὺς καὶ φάσι¹ σε,
ξυνὸς καὶ ῥίψουσί σε.

Βάλλ' ἀλουσιὰ καὶ λούσου,
καὶ βγάλ' το ἀπὸ τὸν νοῦν σου.

Ἔχει ὁ Θεὸς μὲ τὸν καιρὸν νὰ 'γειάνουν τὰ πτερὰ μου,
νὰ κυνηγήσω νὰ τὰ 'βρῶ² πάλιν τὰ προτεινά³ μου.

Διὰ τὰ πολλὰ παράξενα,
ἡ γλαυὺξ δὲν βλέπει τὴν ἡμέραν⁴.

Πολυτεχνίτης
Καὶ ἐρημοσπίτης.

---

1) Φάγωσι. 2) Εύρω. 3) Τὰς πρώην πράξεις μου. 4) Ἡ παροιμία δηλοῖ ὅτι ἡ γλαυὺξ (οὔσα τὸ σύμβολον τῆς σοφίας) ἡ φρόνησις, ἀποστρεφόμενη τὰς ἀνοησίας καλύπτει τὰ ὄμματά της, ἵνα μὴ τὰς βλέπη.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Δὲν εἶσαι τόσον εὐμορφη, καὶ μὴ ὕψηλοπεταῖσαι,¹
Μὰ τό 'χει τὸ πλανέτο² σου, καὶ ὅποιος σὲ ὀῖα ἀγαπᾷσε.

Ἀπάντησις.

Ὅταν τό 'χη τὸ πλανέτο μου, καὶ ὅποιος μὲ ὀῖα ἀγαπᾷ με,
Ἦντα ταῖς θέλω τσ' εὐμορφιαῖς, ἐτούνα³ δικά με.⁴

Η ΓΥΝΗ.

Ὅ τούς εἶκασ' εἶναι ῥοδαρά,⁵ καὶ εἰς τοὺς τριάντα βιόλα,⁶
Εἰς τοὺς σαράντα κρυὸ νερόν, καὶ εἰς τοὺς πενήντα μπόρα.⁷

Ὅ τούς ἐξῆντα χαμηλώνει,⁸

Καὶ τὴν βέργ' ἀναμαζώνει⁹

Στ' ἐβδομήντα γέρνεται,¹⁰

Καὶ κουφοτυφλώνεται¹¹

1) Ἐκ τοῦ πετῶ ὕψηλα, μεταφορικῶς ὑπερηφανεύησαι. 2) Φίλτρον ἐλχυστικόν. 3) Τοῦτο. 4) Κρητικισμός, ἀρκεῖ, φθάνει. 5) Ἀνθοδέσμη. 6) Γαροφαλιά. 7) Βροχὴ ῥαγδαία. 8) Κύπτει. 9) Ζητεῖ γυρεύει, βακτηρίαν. 10) Κυρτώνεται. 11) Γίνεται κωφὴ καὶ τυφλή.

Τσ' ὀγδοῦντα δὲν φελᾱ¹

Μόνον τὸ ψωμὶ χαλᾱ.²

Τσ' ἐννενηντα βαρύνεται τὴν ζωὴν,

Βαρύνονται οἱ φίλοι καὶ οἱ δικοί.

Τσ'³ ἑκατὸν σκαπέτια⁴ 'βρέτε

'Σ τὴν ὀργὴν τοῦ . . . ἀμέτε.⁵

ΠΕΡΙ ΘΑΝΑΤΟΥ ΚΑΙ ΜΑΤΑΙΟΤΗΤΟΣ.

1

Εἰς τοῦ θανάτου τὰς πληγὰς βοτάνη δὲν χωροῦσι,⁶

Μήτε γιατροὶ γιατρεύουσι, μήτ' ἄγιοι βοηθοῦσι.

2

Δὲν ἀπαντοῦνε⁷ οἱ γιατροὶ, δὲν ἀπαντοῦν τὰ πλούτη,

Μ' ἓνα κομμάτι μπουχασὶ⁸ θ' ἐμβούμε 'ς τὸ νταμπούτι.⁹

3

Τῶν πλούσιων ὁ ἀποθαμμὸς νὰ μπίτιζε¹⁰ μὲ μάλη,¹¹

"Ἡθελε νὰ 'ναι τῶν πτωχῶν μι' ἀδικιὰ μεγάλη!

1) 'Ωφελεῖ (φελᾱ κρητικισμὸς) δὲν χρησιμεύει. 2) Μεταφορικῶς ὅλως περιττή. 3) Εἰς τούς. 4) Σκαλὶς. 5) Πηγαίνετε αὐτήν.

6) Δὲν ὠφελοῦσι. 7) Δὲν δύνανται οἱ ἱατροὶ νὰ ἐμποδίσωσι τὸ πεπρωμένον. 8) Ὑφασμα ἄσπρον. 9) Κιβώτιον νεκρῶν, νεκροκράββατος λέξις Τουρκικὴ. 10) Ἐτελείωνε λέξις Τουρκικὴ. 11) Χρήματα λέξις Τουρκικὴ.

— 37 —

4

"Αμε¹ 'ς τοὺς ταφθους νὰ στραφῇς,² νὰ 'δῇς ἂν ἐγνωρίσης,
Τὸν πλούσιον ἀπὸ τὸν πτωχὸν νὰ τὸν ἐξεχωρίσης.³

5

Μὰ 'σάν πλουτίσῃ ἄνθρωπος θαμβώνεται τὸ φῶς του,
Καὶ δὲν γνωρίζῃ τὸν πτωχὸν ἂν ᾔναι καὶ ἀδελφός του.

6

Εἰς τὸν χαρούμενον καιρὸν ὅλοι φίλοι λογοῦνται,⁴
Μὰ ὅταν ἔλθ' ὁ λυπηρὸς, ὅλοι τὸν ἀπαρνοῦνται.

Ο ΨΥΛΛΟΣ.

Ὁ ψύλλος ἐκρημνίσθηκε ἀπὸ τὸ παραθυρῖ,
Καὶ ἡ μάννα του τοῦ 'φώναζε, «ποῦ πᾶς καραβοκύρη;⁵»
«Πάγω νὰ κόψω μάρμαρον, νὰ χτίσω μοναστήρι,
Νὰ βάλλω τὴν ἀγάπην μου νὰ μὴ τὴν τρώγουν οἱ ψύλλοι.»

1) Ἰπαγε. 2) Νὰ περιστρέψῃς τοὺς ὀφθαλμούς σου, νὰ ἐρευνήσης.
3) Διακρίνης. 4) Θεωροῦνται, λογίζονται. 5) Κύριε τοῦ καραβίου,
πλοίαρχε, ἐπωνυμία τιμῆς.

Ὁ πτωχὸς μὲ τ' ὄνειρόν του,
Τὸ θεωρεῖ τὸ ριζικόν¹ του,
Καὶ λογιάζεται πῶς πλουτίζει,
Καὶ τὸν κόσμον πῶς κερδίζει.

Ἀποῦ πεινᾷ, θεωρεῖ² ψωμιὰ,
Καὶ ἀποῦ διψᾷ, ποτάμια,
Καὶ ἀποῦ ἔναι καὶ ἀνυπόδητος,
Παπούτσια καὶ στιβάλλια.³

Τοῦ Γεννάρη τὸ φεγγάρι,
Παρ' ὀλίγον ἔμερα κάμνει,
Καὶ ὁ καλὰ καλλικωμένος,⁴
Παρ' ὀλίγον καβαλλάρης.⁵

Ἀρεὰ⁶ καὶ ποῦ θὲ νὰ βρεθῇ,
Ἀρεὰ καὶ ποῦ θὰ λάχῃ,
Κόρη μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιά,
Καὶ μαῦρα ἔματα ἔνά' χῃ.

---

1) Θεωρεῖ τὴν τύχην του. 2) Ἡ λέξις ἔδω σημαίνει ὄνει-
ρεύεται. 3) Λέξις Ἰταλική, πέδηλα. 4) Ἰποδειμένος. 5) Ἐφιππος.
6) Σπάγιον.

Π' ἀναγυρίζει τὰ πηλὰ,
Ἵς τὴν μέσσην πέφτει καὶ βολᾷ.

ΜΥΡΣΙΝΗ.

Ἐποῦ περάσῃ ἀπὸ μυρτιά,¹
Καὶ δὲν πάρει κλωνάρι,
Νὰ μὴ χαρῇ τὴν νεότην του,
Καὶ ἅς ᾔν καὶ παλλικάρι.

ΑΓΝΟΣ.

Ἐποῦ περάσει,
Καὶ δὲν μὲ πιάσει,
Τὴν ἀγάπην του νὰ χάσῃ.

---

1) Μυρσίγη.

"Αν ἤξευρα πῶς μ' ἀγαπᾷς 'σάν πέρδῃκα τὸ στᾶρι,
Ποτέ μου δὲν τὸν ἄφῃνα τὸν χάρον νὰ σὲ πάρῃ.

'Απ' ἀγαπᾷ γνωρίζεται ἂν ἦναι καὶ δεσπότης,
Χαμαὶ 'ς τὴν γῆν νὰ χώνεται ὁ κόσμος τὸν ἐνοιώθῃ.

'Ο ἔρωτας τὸν ἄνθρωπον πῶς τὸν καταδαμάζει,
Κορμὶ 'σάν τριαντάφυλλον τὸ κάμνει καὶ κτικιάζει.¹

'Απ' ἀγαπᾷ δὲν 'ντρέπεται, μήτε καὶ δὲν φοβᾶται,
Μέσα 'ς τὴν φλογερὰν φωτιὰν 'μπαίνει καὶ δὲν κεντᾶται,²

Μιὰ 'ν' ἡ ἀγάπη ἀπ' ἀγαπῶ, μιὰ 'ναι μὰ τὸν Θεόν μου,
Ταῖς ἄλλαις παίζω καὶ γελῶ γιὰ νὰ περνᾷ ὁ καιρός μου.

"Οποῖος τὰ λόγιά σου γροικᾷ, 'ς τοὺς ὅρκους σου πιστεύει,
'Σ τὴν θάλασσαν πιάνει λαγούς καὶ εἰς τὰ βουνὰ 'ψαρεύει.

Αἱ πίκραι καὶ τὰ βάσανα τὸν ἄνθρωπον γηρνοῦνε,³
Καὶ 'γὼ ποῦ τὰ 'χω καὶ τὰ δυὸ, πῶς δὲν μὲ καταλοῦνε;⁴

1) Τὸ φέρει εἰς τὴν ἀσθένειαν τὴν λεγομένην φθίσιν.

2) Δὲν καίεται. 3) Γηράσκουσι. 4) Κρητικισμός «θανατώγουσι.»

— 41 —

Γιὰ 'δὲ ἦντα ὥρα 'γύρευσε ὁ χάρων νὰ μ' ἐπάρῃ,
Τόρα 'ποῦ πρασινίζ' ἡ γῆ καὶ 'βγαίνει τὸ χορτάρι.

Στάλα¹ καὶ στάλα τὸ νερὸν τὸ μάρμαρον τρυπᾷ το,
Τὸ πρᾶγμα 'ποῦ μισᾷ κάνεις, γυρίζει καὶ ἀγαπᾷ το.

"Ἦλεγα² πῶς ἀγάπησες κάνένα κυπαρίσι,
Μ' ἀγάπησες τὸν πλάτανον καὶ εὐθύς θε νὰ μαδίση.

'Απ' ἀγαπᾷ γνωρίζεται 'πὸ τὴν προπατηξιά³ του,
'Εμπρὸς καὶ ὀπίσω του θεωρεῖ νὰ 'δῇ τὴν 'πεθυμιά⁴ του.

Τὸ ῥόδον εἶναι 'ς τὴν ῥοδιάν,
Τὸ μανουσάκι χάμαι,
Ξετέλειωσέ⁵ τὴν τὴν φιλιάν,
Καὶ καῖρέτι⁶ κάμε!

Μὰ μὲ τὰ 'μάτια μου 'δα⁷ 'γὼ χάμαι 'ς τὴν γῆν ζουμποῦλι,
"Οποῖος πολλὰ 'ψηλὰ πετᾷ, 'ς τὰ χαμηλὰ 'ποδούδει.⁸

1) Σταλαγματία. 2) Ἐλεγον. 3) Ἀπὸ τὸ βάδισμά του.

4) Τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖ. 5) Κρητικισμὸς «φέρε εἰς πέρας.»

6) Τουρκικὴ λέξις «θάρρος» 7) Εἶδος.

8) Κρητικισμὸς «καταντᾷ.»

Ὅποιος τὰ ὕστερα δὲν μετρᾷ πριχοῦ¹ νὰ τὰ σημώσῃ,²
 Ὅταν τὰ σιμώσῃ δὲν ἔμπορεῖ πλέον νὰ μεταγνώσῃ.³

Κάτω ἔς τὴν Ῥόδον ἔς τὴν Ῥοδοποῦλαν,
 Τοῦρκος ἀγάπησε μιὰν Ῥωμαιοποῦλαν.

Ἡ Ῥωμαιοποῦλα δὲν τὸν ἐθέλει,
 Καὶ ἡ σκύλλα ἡ μάννα τῆς τὸν προξενεύει.

«Πάρε τονε, παιδί μου, καὶ ἄσπρα⁴ πολλά ἔχει,»
 «Δὲν τὸν ἐθέλω μάννα καὶ ἄς τὰ ἔχῃ.»

«Πάρε τονε, παιδί μου, καὶ ὁμορφος εἶναι,
 «Δὲν τὸν ἐθέλω καὶ Τοῦρκος εἶναι,»

Πέρδικα γίνομαι εἰς τὰ δάσῃ,»
 «Κυνηγὸς γίνεται καὶ θὰ σὲ πιάσῃ.»

«Καλόγραια γίνομαι ἔς τὸ μοναστήρι,»
 «Ἐμῆρης γίνεται καὶ δὲν σ' ἀφίνει.»

«Ἐγὼ ἔμαι μάννα τὸ σταφύλι καὶ σὺ τὸ κλῆμα,
 Πέρνω τον μάννα καὶ ἔχε σὺ τὸ κρῖμα.»

1) Ἀντὶ «πρίν». 2) Κρητικισμὸς «πλησιάζῃ».

3) Κρητικισμὸς «γὰ μεταγοήσῃ». 4) Χρήματα.

— 43 —

Περνᾷς καὶ δὲν μᾶς χαιρετᾷς,
 Χαρὰ 'ς τὴν 'περιφάνειαν,
 Θαρρεῖς 'ς τὸ χέρι σου βαστᾷς,
 Βασιλικὰ Φιρμάνια.

~ ~ ~

Τοῦ κακομοῦρι¹ τὸ κηρὶ,
 'Αν ἄψη πάλιν σβύνει,
 Γιατὶ τοῦ καλορίζικου,²
 'Η μοῖρα δὲν ἀφίνει.

—

Ο ΨΥΛΛΟΣ (ἄινιγμα).

Τὸν Μάρτιον μῆνα γεννᾶται θηρίον μαυροειδές,
 Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἶναι ἀόρατοι,
 'Ο πῆδος αὐτοῦ ὅμοιος τοῦ τῆς ἐλάφου,
 Βασιλεῖς ταραττει, πτωχοὺς κυριεύει,
 'Απὸ πέντε διώκεται καὶ ἀπὸ δύο συνθλάττεται,
 Καὶ εἰς τὴν ἐλεφαντινούπολιν τελευτᾷ.

~ ~ ~

-
- 1) Τοῦ δυστυχοῦς, ἥτοι τοῦ ἔχοντος κακὴν μοῖραν.
 2) Τοῦ εὐτυχοῦς.

Παλαιὰ φιλιὰ δὲν χάνεται,
 Καινούρια δὲν ξεχνᾶται,¹
 Μηδ' ἡ ἀγάπη ἡ 'μπιστικὴ,²
 Ποτὲ δὲν λησμονᾶται.

'Σ τὸν ἄδην θε³ νὰ καταβῶ καὶ κάμετέ μου τόπον,
 Νὰ παύσουν αἱ ἀθηβολαὶ⁴ καὶ αἱ γλῶσσαι τῶν ἀνθρώπων.

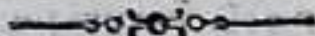

'Ο κόσμος μὲ τὰ βάσανα εἶν' ἀνακατωμένος,
 "Ἄνθρωπος δὲν εὐρέθηκε νὰ 'ν(αι) εὐχαριστημένος.

Μὴν ἀπελπίζεις ἄνθρωπον μὲ τὴν δικήν σου γνῶσιν,
 Γιατὶ δὲν ξεύρεις ὁ Θεὸς τί ἔχει νὰ τὸν δώσῃ.

-
- 1) Δὲν λησμονεῖται. 2) Ἡ ἐμπιστευτικὴ. 3) Θέλω καταβῆ.
 4) Κρητικισμὸς «ὀμιλῖαι, λογομαχίαι.»

ΕΡΩΤΙΚΑ

1

Μέσα εἰς τὸν Ὠκεανὸν στέκω καὶ κινδυνεύω,
Ἵ τὸ ¹ στῆθός σου θεωρῶ ² στεργιὰ ³ ν' ἀράξω 'κεῖ ⁴ γυρεύω.

2

Ἰατρικὸν καὶ ἱατρὸς εἶσαι ὅταν θελήσης,
Μ' ἓνα σου βλέμμα ἱλαρὸν ζωὴν θὰ μοῦ χαρίσης.

3

Τοῦ ὑψηλοῦ τὴν κορυφὴν ⁵ δὲν εἶν' καὶ ἐμὲ πολὺ μου,
Νὰ τὴν ἀναιδοκαταβῶ γιὰ ⁶ 'σὲν ἀγαπητὴ μου.

4

Εἰς ἓν δένδρον ποῦ δὲν ἔμπορεῖς ⁷ νὰ φάγῃς τὸν καρπὸν του,
Μὴ κοιμηθῇς 'ς τὸν ἴσκιόν ⁸ του, μὴ πάρῃς τὸν καῦμόν ⁹ του.

5

Γι' ἀγάπη πύργους καταλεῖ, θεμέλια ρίπτει ¹⁰ κάτω,
Τὰ παληκάρια τ' ἔρωτος ρίχνει ¹¹ τὰ τοῦ θανάτου.

1) Εἰς τό. 2) Θεωρῶ. 3) Στερεά. 4) Ἐκεῖ. 5) Ὑψηλὸν ὄρος, κορυφή.
6) Διά. 7) Ἐμπορεῖς. 8) Σκιὰ. 9) Καίω, καῦμα. λύπη. 10) Κατα-
στρέφει. 11) Ρίπτει.

— 46 —

6

Μελαγχροινή μου κύπερη,¹ βιόλα² μου μυρισμένη,
Ἡ νεότη μου 'ς τὰ χέρια σου, εἶναι παραδομένη.

7

Ὁ ποταμὸς τρώγει τὴν γῆν, καὶ ἡ γῆ τσ'³ ἀπεθαμμένους,
Καὶ ἡ κοπελιαῖς⁴ ἡ εὐμορφαις τοὺς νεοὺς τοὺς χαυδεμένους.⁵

8

ὦ Κρητικιά μου λεμονιά, καὶ ποῦ νὰ σὲ φυτεύσω,
Ἄς σὲ φυτεύσω 'ς τὴν καρδιάν ἴσως καὶ σὲ κερδαίσω.

9

Ὅ τοῦ Γενναριοῦ⁶ τὴν λίσωσιν,⁷ ἄλλο δένδρὸ δὲν πιάνει,⁸
Παρὰ⁹ τσ' ἀγάπης τὸ φυτὸν, ποῦ πάντα ρίζας κάμνει.

10

Τάχα καὶ ἡ εὐγενεία σου, πονεῖ με ἡ καρδιά σου,
Καθὼς κάγὼ καθημερινῶς λαλῶ γιὰ¹⁰ τ' ὄνομά σου.

11

Ἄχι τριανταφυλλένια¹¹ μου, μαρμαροκαμωμένη,¹²
Ἄγγελος ἀπὸ τσ' οὐρανοῦς σ' ἔχει ζωγραφισμένη!

---

1) Κύπειρον. 2) Γαροφαλιά. 3) Τούς. 4) Αἱ κόραι. 5) Ἐκλεκτούς.
6) Ἰαννουαρίου. 7) Τελευταῖον τῆς Σελήνης τέταρτον. 8) Δὲν κά-
μνει ρίζας. 9) Εἰμὴ, ἐκτός. 10) Διὰ. 11) Ἐχουσα ὄψιν τριανταφύλ-
λου, ῥοδόχρους. 12) Λευκὴ ὡς τὸ μάρμαρον.

Ἵνα κοντσά¹ τριαντάφυλλον παντοτεινά μ' ἐλπίζω,
Καὶ πόσ' ἀγκάθια² δι' αὐτὸν στέκομαι καὶ ποτίζω.
Ποτίζω τὸ τριαντάφυλλον τοὺς κλώνους του κλαδεύω,
Τ' ἀγκάθια μὲ τσιτώνουσι,³ καὶ ἐκεῖνα τὰ χαυδεύω.⁴

12

Ἦντα⁵ τὸ θέλω πῶς τὸ λές,⁶ ὅτ' ἀγαπᾷς ἐμένα,
Καὶ τῆς καρδιᾶς σου τὰ κλειδιά ἄλλου νά 'χης δοσμένα.

13

Ἀχι Χανιώτικον νερὸν νά 'χα ἓνα φιλτσάνι,⁷
Νὰ πλύνω τὴν καρδοῦλάν μου ὅπου πονεῖ νὰ 'γειάνη!⁸

14

Ἡ ξενιτεῖα, καὶ ἡ ὀρφανία, ἡ πρίκα⁹ καὶ ἡ ἀγάπη,
Τὰ τέσσαρα 'ζυγίσανε¹⁰ καὶ ἤλθε βαρεῖα γῆ ἀγάπη.

15

Σγουρὸν βασιλικάκι μου μὲ ττ' ἀργυρούς σου κλώνους,¹¹
Πάγω¹² κάγω νὰ κοιμηθῶ μὲ δάκρυα καὶ μὲ πόνους.

16

Ἀνάμεσα 'ς τὰ φρύδια¹³ σου, φείδια¹⁴ 'ν' ¹⁵ περιπλεγμένα,
'Αλοίμονω,¹⁶ 'ς τὸν δυστυχῆ, ὁποῦ μπλεχθῇ μ' ἐσένα.

1) Κόμβος ῥόδου, νέα ἀνῆλιξ. 2) Ἀκάνθια. 3) Κεντοῦσι. 4) Θω-
πεύω. 5) Τί. 6) Λέγεις. 7) Κρατῆρ, ὑποκρατήριον. 8) Ὑγειάνη,
θεραπευθῆ, ἱατρευθῆ. 9) Θλίψις. 10) Ἐζύγισαν. 11) Κλάδους.

12) Ὑπάγω. 13) Ὀφρύδια, ὀφρῦς. 14) Ὀφείδια, ὄφεις. 15) Εἶναι.
16) Οἶμοι.

— 48 —

17

Ἐάν¹ τὴν ἐβάλλω τὴν ζωὴν ἔς τοῦ πασαλὶ² τὴν μύτην,
Σκοτώνω σε, ἢ παίρνω σε, ἢ φεύγ' ἀπὸ τὴν Κρήτην.

18

Ὁ ἥλιος ὅταν πρωτοβῇ³ ἔς τὰ στήθια⁴ σου κονεύει,⁵
Καὶ εἰς τὰ ξανθά σου τὰ μαλλιά ἔπάγει καὶ βασιλεύει.⁶

19

Ἀπ' ὅταν ἐγεννήθην μοῦ τό ἔβρανε⁷ γραμμένον,
Πῶς θὲ νὰ πάγω ἄδικα γιὰ νὰ πιβουλευμένον.⁸
Πές⁹ μου τὸ ἔσαν δὲν μ' ἀγαπᾷς νὰ πᾶ¹⁰ νὰ πῶ¹¹ φαρμάκι,
Ὅχι σὲ κοῦπαν¹² ἔπο γυαλὶ μόνον μὲ τὸ μπαρτάκι.¹³
Ἐκάηκα ὡς καλεῖται ἡ γῆ τὸ καλοκαῖρι,
Μ' ἀκόμη δὲν ἐκάηκα ἔσαν τοῦτο τὸ σεφέρι.¹⁴
Ἐνα σπηλιάρι¹⁵ ἔς τὰ βουνὰ θ' ἔμβω νὰ κατοικήσω,
Καὶ γιὰ ἔμορφους¹⁶ ἢ ἄσχημους ποτὲ δὲν θὰ ῥωτήσω.

20

Τὰ μάτιά μου τῆς ταπεινῆς, νὰ ἔθελες μοῦ ζητήσης
Ἐβγανα καὶ ἔδιδάσου τα νὰ μὴ μ' ἀλησμονήσης.¹⁷

1) Ἀφοῦ. 2) Μαχαιρίδιον. 3) Πρῶτον ἐκβῇ. 4) Στήθη. 5) Οἰκονεύει, κάμνει τὴν κατοικίαν του. 6) Δύει. 7) Ἡῦραν, ἐκ τοῦ εὐρίσκω.

8) Ἐκ τοῦ ἐπιβουλεύομαι, δόλιον, ἀπατεῶνα. 9) Εἶπέ. 10) Ἰπάγω. 11) Πῶ. 12) Ποτῆρι. 13) Λέξεις τουρκικὴ ἀντὶ ποτηρίου.

14) Λέξεις τουρκικὴ, περίστασις. 15) Σπήλαιον, ἄντρον. 16) Εὐμορφους. 17) Ἀλησμονῶ.

Καὶ τώρα μ' ἀλησμόνησες καὶ καίομαι ἢ καυμένη¹
 Μὲ πόνους καὶ ἀναστεναγμούς, 'ποῦ 'μαι² συνειθισμένη!

21

Μάτια τοῦ γερακιοῦ βαστᾶς καὶ ἀργεῖς³ νὰ μοῦ μερώσης,⁴
 Σὲ ξένα χέρια θὰ μὲ 'δῇς⁵ καὶ θὰ τὸ μεταγνώσης.⁶

22

Καρδιά μου πῶς ἐμαύρισε καὶ ἔβαλες μαύρη σκέπην,
 Γιατὶ καρδιά μου τό 'καμες 'π'⁷ ἀκόμη δὲν σοῦ στέκει;
 Ποῦ μὲ καιρὸν τὰ δύσκολα, καὶ τὰ βαρὰ λαφραίνουν,⁸
 Αἱ πίκραι καὶ τὰ βάσανα, γιὰτρεῦνται καὶ γειαίνουν;⁹

23

Βάσανα καὶ τυράννησαις¹⁰ ὅσαις θελήσης ὁός μου,
 Μ' ἀλήθεια μὴ μ' ἀπαρνηθῇς, ματάκιά μου καὶ φῶς μου!

24

ὦ οὐρανὲ πατέρα μου, καὶ γῆ μάνα γλυκειά μου,
 Ἄλλη καμμιὰ δὲν τά 'παθε¹¹ τὰ πάθη τὰ 'δικά μου.¹²

25

Ἐξω δὲν βγαίνεις νὰ σὲ 'δῶ,¹³ κἀγὼ μέσα δὲν 'μβαίνω,¹⁴
 Νὰ ἥξευρες, πουλάκι μου, καῦμόν ποῦ τὸν ἐπαίρνω.

1) Ἡ δυστυχὴς ἢ ἀτυχής. 2) Εἶμαι. 3) Βραδύνεις. 4) Ἡμερώσης, ἐκ τοῦ ἡμερόνω, ἀπὸ ἄγριον κάμνω ἡμερον. 5) Ἰδῇς. 6) Μετανοήσης. 7) Ὅπου. 8) Ἐλαφραίνουν. 9) Ἰγειαίνουν. 10) Τυραννίαν.

11) Ἐπαθε. 12) Ἐδικά μου. 13) Ἰδῶ. 14) Ἐμβαίνω.

— 50 —

26

Θεέ μου καὶ φέρε μού τονε,¹ τὸν νεὸν ἀπ' ἀναμένω,
Ἦ καβαλλάρην² ἢ πεζὸν, ἢ τ' ἄρματα³ ζωσμένον.

27

Χριστέ μου δὲν σοῦ ζήτησα⁴ διαμάντια νὰ μοῦ δώσης
Μόνον μὲ τὸ τεράκι⁵ μου νὰ μᾶς ἐξευγαρώσης.⁶

28

Καρδιά μου ποιὸς σ' ἐκλείδωσε, καὶ 'πῆρε τὰ κλειδιά σου;
Καὶ δὲν ἀνοίγεις νὰ μοῦ 'πῆς, ποῖα 'ν' τὰ παράπονά σου;

29

Σὲ μιὰν βαμβακερὴν⁸ κλωστήν 'κρέμασα⁹ τὴν ζωὴν μου,
Γιὰ 'σένα γαϊτανόφρουδη¹⁰ καὶ οὐρανόπλαστή¹¹ μου.

30

'Απὸ 'δικά του ὁ κάθε εἷς, τυχαίνει¹² νὰ λογιάζη,
'Ανθρωπον κακορίζικον¹³ νὰ μὴ καταδικάζη.
'Ολοι μας ἔχομεν σεβντὰ,¹⁴ καὶ ὅλοι μας ἀγαποῦμεν,
Καὶ πρέπ' ὁ εἷς τὸν ἄλλον μας νὰ μὴν ἀναγελοῦμεν.¹⁵
Πολλῶν λογιῶν,¹⁶ τὰ βάσανα, δὲν εἶναι ὅλα ἴσα,
Μὰ 'μένα τῆς ταλαίπωρης¹⁷ εἶναι πολλὰ περίσσα.¹⁸

1) Αὐτόν. 2) Ἐφιππον. 3) Ὅπλα. 4) Ἐζήτησα. 5) Ταῖρι, σύντρο-
φον, ἐραστήν. 6) Ἐνώσης, ἐκ τῆς λέξεως ζευγος. 7) Εἶναι. 8) Βαμ-
βακεράν. 9) Ἐκρέμασα. 10) Ἡ ἔχουσα τὰς ὀφρῦς πυκνάς. 11) Ἐξαι-
σίου καλλονῆς. 12) Πρέπει. 13) Εἷς ὅστις εἶχε κακὸν ρίζικόν, κακὴν
μοῖραν. 14) Λέξις τουρκικῆ, ἔρωτα. 15) Περιπαίζομεν, χλευάζομεν.
16) Εἰδῶν. 17) Ταλαιπώρου. 18) Πάμπολλα.

31

Ἀπ' ὅλα τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ, ἓνα 'ναι ποῦ σοῦ 'μοιάζει,¹
Ποῦ 'βγαίνει² τὰ μεσάνυχτα,³ καὶ ὅλα τὰ σκοτεινιάζει.

32

Μὴ μ' ἀρνηθῇς ἂν δὲν τὰ 'δῇς τὰ μάτια μου κλεισμένα,
Καὶ νεκρικὰ⁴ τὰ χέρια μου, 'ς τὸ στῆθός μου δεμένα.

33

Μ' ἂν μ' ἀρνηθῇς, ἀγάπη μου, ἡ γῆ δὲν μὲ χωνεύει,
Τὸ σῶμά μου θὰ σηκωθῇ νὰ 'λθῇ νὰ σὲ γυρεύῃ.

34

Ἡμεῖς 'σὰν ἀγαπούμεσθε κάνεις δὲν μᾶς ὀρίζει,
Μηδὲ βασιλικὸν σπαθὶ δὲν μᾶς ἐξεχωρίζει.

35

Φεγγάρι μου λαμπρότατον ζηλεύει σ' ἡ καρδιά μου,
Γιατὶ θῶρεῖς τὴν ἀγαπῶ, καὶ 'μένα 'ναι μακρά μου.

36

Χωστὴ 'νὰ 'ν' ἡ ἀγάπη μας, καὶ φανερ' ἡ φιλιά μας,
Νὰ μὴ μᾶς ἐγνωρίσουνε ἀπὸ τὴν γειτονιάν μας.

---

1) Ὁμοιάζει. 2) Ἐκβαίνει. 3) Τὸ μεσονύκτιον ἐκβαίνει ὁ ἀστὴρ, ἡ Ἀφροδίτη, καὶ λέγεται διὰ τοῦτο Αὐγερινός. 4) Καθ' ὃν τρόπον δέγουσι τὰς χεῖρας τῶν νεκρῶν.

Ὡς εἶν' ἡ πήρινη φωτιὰ 'ς τὸν ἄθον¹ κουκλωμένη,²
 Ἔτσ' εἶναι καὶ ἡ χωστὴ φιλιὰ 'σὲ 'μᾶς τὰ δύο δοσμένη.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΡΩΤΙΚΗ.

Στέκω καὶ συλλογίζομαι, καὶ βάλλω μὲ τὸν νοῦν μου,
 Ἦντα θὰ γράψω 'ς τὸ χαρτὶ νὰ στείλω τοῦ πουλιοῦ μου.
 Γραφὴν παραπονετικὴ μὲ γράμματα γραμμένα,
 Καὶ ἀκριβοχαιρετίσματα, πουλάκι μ', ἀπὸ 'μένα.
 Τὸ δακτυλάκι μου 'κοψα³ καὶ ἔκαμά το πένα,⁴
 Παρακαλῶ σ' ἀγάπα με, ὀλίγον τι καὶ μένα.
 Μὰ μὲ τὸ αἶμα τῆς καρδιᾶς σοῦ γράφω ἐν χαρτάκι,
 Καὶ ὅταν θὰ στ' ἀναγνώσουνε μὴ πᾶς⁵ νὰ πίης φαρμάκι.⁶
 Καὶ ἄς εὔρη ἓνα δάσκαλον, καλὸν νὰ τ' ἀναγνώσῃ,
 Καὶ μνῶξαι⁷ τοῦ 'ς τὴν πίστιν του, λόγον νὰ μὴ σοῦ χῶσῃ⁸
 Καὶ ὅταν θὰ στ' ἀναγνώθουνε, καλὰ νὰ τὸ διακρίνης,⁹
 Χρυσὸν μανδύλι¹⁰ νὰ κρατῇς, τὰ δάκρυα νὰ χύνης.
 Καὶ ἂν ἔχῃ σφάλμα τὸ χαρτὶ, ρίψε το 'ς τὴν ἀθάλην,¹¹
 Γιατὶ κάγῳ ὅταν τό 'γραφα¹² εἶχα τσ' ἀγάπης ζάλην.¹³

1) Κρητικισμὸς « στάκτη. » 2) Κεκαλυμμένη. 3) Ἐκοψα, ἐκ τοῦ κόπτω. 4) Γραφίδα. 5) Ὑπάγης. 6) Δηλητήριο. 7) Ὁμωσον, ἐκ τοῦ ὁμνύω. 8) Κρύψῃ. 9) Ἐννοήσης. 10) Λέξις τουρκικὴ, ῥινόμακτρον. 11) Στάκτην, κρητικισμὸς. 12) Ἐγραφον. 13) Ἐκ τοῦ ζαλίζομαι, ἔχω κεφαλαλγίαν.

Γιατὶ καὶ γὰρ ὅταν τό 'γραφα ἦλθ' ἡ ψυχὴ 'ς τὸ στόμα,¹
 Καὶ λιγομάρα² μου 'δωκε, καὶ 'κούμβισα³ 'ς τὸ στρῶμα.
 Γράφω μηνῶ⁴ σου 'ς τὸ χαρτὶ καὶ ἤξευρε καὶ ἀπὸ 'μένα,
 Πῶς ἐπερίσσευσ'⁵ ὁ σεβντᾶς ὁποῦ' χα⁶ 'γὼ γιὰ σένα,
 Πῶς ἐπερίσσευσ' ὁ σεβντᾶς ἀκόμη καὶ οἱ πόνοι,
 Καὶ ἀπ' ὅταν δὲν ἐσμίξαμεν⁷ θαρρῶ 'ναι πέντε χρόνοι.
 Γράφω μηνῶ σου 'ς τὸ χαρτὶ, πάντα νὰ μ' ἐνθυμᾶσαι,
 Γιατ' ἀφορμὴν δὲν σοῦ 'καμα, καὶ γιάντα νὰ μ' ἀρνᾶσαι;⁸
 "Αν ἀγαπῶ, καὶ ἂν κρατῶ, 'ς τὸν κόσμ' ἄλλου χατῆρι,⁹
 Ντέρτια¹⁰ γλαράντισ'¹¹ ὁ Θεὸς κορμὶ καὶ ἄς πατῆρι!¹²
 "Αμε¹³ χαρτὶ χαρτάκι μου, καὶ ἄμε χαρτ' ἀκριβό μου,
 "Αμε νὰ σ' ἀναγνώσουνε, νὰ μάθουν τὸν καῦμόν μου!¹⁴

-
- 1) Ἐκινδύνευσαν' ἀποθάνω, ξεψυχήσω. 2) Λειποθυμία. 3) Ἐστηρίχθην. 4) Ἐκ τοῦ μηνύω. 5) Ἐκ τοῦ περισσεύω. 6) Εἶχον. 7) Ἦνταμώθημεν. 8) Ἐκ τοῦ ῥήματος ἀρνέομαι ἀρνοῦμαι, ἄρνησις, ἀρνητικός. 9) Λέξεις τουρκικῆ, ἔννοια, χαρίζομαι. 10) Ὁμοίως λέξεις τουρκικῆ, πάθη. 11) Ὁμοίως λ.τ. 12) Ἄς ὑποφέρῃ. 13) Πήγαινε 14) Θλίψιν.

ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΤΟ ΤΡΑΓΩΔΙΟΝ

Ἀκούσατέ το οἱ ἄρχοντες 'ποῦ 'βρίσκεσθε 'ς τὴν Κρήτην,
 Φαμέγιο¹ πλειὸ² δὲν 'βρίσκομεν νὰ βάλλωμεν 'ς τὸ σπῆτι.
 Παρὰ ἂν τύχη καὶ κᾶνεις μὲ τόσα παρακάλια,
 Τσουτсуριστὰ³ θὰ τοῦ τὸ πῆς λέει σ' ἀγάλια⁴ 'γάλια.
 «Μετὰ χαρᾶς ἀφεντικὸ ἔρχομαι μετὰ σένα,
 Μὰ⁵ θέλω τὰ στιθάνιά⁶ μου καλοτζαγκαρεμένα,⁷
 Καὶ ἂν τύχη καὶ βαρὲ⁸ δουλειὰ θὰ πιαίνης σὺ γιὰ⁹ 'μένα.
 Καὶ θέλω ροῦχα σκολινὰ,¹⁰ κατακοπτὸν¹¹ ζιπόνι.
 Ἡ σύμβασις 'ς τὸν αὐλακα καὶ μὴ μαλιαῖς 'ς τ' ἀλῶνι.¹²
 Καὶ θέλω καὶ τὸ φέσι μου μακρὲ¹³ τῇ φούντα νὰ 'χη,
 Ὅπου νὰ μὴ σκοτίζηται ὁ νοῦς μ' ἀπὸ τὰ πάχη
 Στιθάνια συρμαλίδικα¹⁴ καὶ κόκκινον σαλβάρι,¹⁵
 Νὰ τὰ φορῶ 'σάν ἄνθρωπος νὰ βγαίνω 'ς τὸ παζάρι.¹⁶
 Κουκιά λαθούρια καὶ ψαρὲς¹⁷ ἀφεντικὸ νὰ ζήσης,
 Ἄν μ' ἀγαπᾶς 'ς τὸ σπῆτί σου ἓνα νὰ μὴν ἀφήσης.

- 1) Κρητικισμὸς «ὑπηρέτην». 2) Πλέον. 3) Κρητικισμὸς «ψυθι-
 ριστά.» 4) Μὲ χθαμαλὴν φωνήν. 5) Ἀλλά. 6) Κρητικὰ ὑποδήματα.
 7) Ἐρῶμένα καλῶς. 8) Κοπιώδης. 9) Δι' ἐμέ. 10) Δι' ἐορτήν.
 11) Μὲ γλώσσας γύρωθεν. 12) Παροιμία «σημαίνει διὰ νὰ ἤμε-
 θα σύμφωνοι.» 13) Μακράν. 14) Μὲ σίρμα χρυσοῦ. 15) Κρητικὸν
 βρακίον. 16) Ἀγοράν. 17) Διάφορα ὄσπρια.

Ῥίζι πολὺ ἀγόραζε μὰ πρόβατά 'χης πούρι,¹
 Καλιὰ² 'ναι δὰ ριζόγαλο παρὰ καὶ τὸ λαθούρι,
 'Σ τὴν μεσιακὴν σου κάμεραν κάμε μεγάλ' ἀρμάρι,
 Νὰ μὴ ξελείπεται³ ἀπ' ἐκεῖ τηγανισμένο ψάρι.
 Μ' ἂν τύχη καὶ σαρακοστὴ ποῦ νὰ μὴ τρώγουν ψάρι,
 Καὶ τὰ ρεβίθια τρώγω τα μὰ θέλω καὶ χαυγιάρι.
 'Σ τὴν μιὰν μεριὰν τῆς πόρτας σου, κάμε μιτς⁴ ἀρμαράκι,
 Ὅταν θὰ 'μβῶ καὶ ὅταν θὰ 'βγῶ νὰ πιάνω κουλουράκι.
 Καὶ θέλω καὶ καλὸν κρασί νὰ 'χῃ τ' ἀρχοντικό σου,
 Καὶ ὅποιο εἶναι: ξυδερὸν θὰ πίνης μοναχός σου.
 Τοῦ μαγαζέ σου τὰ κλειδιὰ ἐγὼ νὰ τὰ ὀρίζω,
 Μήμπα⁵ νὰ τρῶς ἐσὺ κρυφὰ καὶ ἐγὼ νὰ λακταρίζω.⁶
 'Απ' ὀνωρίς⁷ ἀπ' ὀνωρίς μὲ πέμπ' ἀργὰ⁸ 'ς τὸ σπῆτι,
 Γιατὶ τ' ἀπόη⁹ βλάπτει μὲ περίσσια εἰς τὴν μύτην.
 Καὶ θέλω καὶ τὴν δούλαν σου, ἀργὰ ταχυὰ¹⁰ νὰ βγαίνῃ,
 Μ' ἓνα ὀκαδερὸν φλασκὶ νὰ στέκῃ νὰ προσμένῃ.
 'Απὶς¹¹ ἀκούσω μυρωδιὰ καὶ τηγανιοῦ τσουδία,¹²
 Καὶ τοῦ φλασκιοῦ κακάρισμα¹³ κάμνω καλὴν καρδίαν.
 Κανέλα μοσχοκάρυδα καὶ ἀπ' ὅ,τι χρεῖα κάνει,
 Νὰ 'βρίσκεται 'ς τὸ σπῆτί σου βήχας νὰ μὴ μὲ πιάνῃ.

1) Κρητικισμὸς «βέβαια.» 2) Καλλίτερον. 3) Λείπη. 4) Κρητικισμὸς «μικρόν.» 5) Κρητικισμὸς «μήπως.» 6) Νὰ ἐπιθυμῶ.

7) Ἀντὶ τοῦ ἐνωρίς. 8) Κρητικισμὸς τὸ «ἐσπέρας.» 9) Κρητικισμὸς «τὸ ψῦχος» 10) Πρωτὶ καὶ ἐσπέρας. 11) Κρητικισμὸς «ἀφοῦ.»

12) Κγίσσαν. 13) Θόρυβον.

Κὺρ Μανολάκη λέ(γε)τε με καὶ ἔτσ' εἶν' τὸ μάθημά μου,
 Γιατὶ τσεδὰ¹ μὲ λέγανε 'ς οὔλα² τ' ἀφεντικά μου.
 Καὶ λέ(γε)τε με καὶ δάσκαλο γράμματα καὶ ἂν δὲν 'ξεύρω,
 Μὰ κάτεχά³ τα μὲν φορὰ μὰ 'δὰ⁴ δὲν τὰ κατέω.
 Μὰ 'σὰν τὴν τσάπαν⁵ ἔμαθα, καὶ 'μαθα καὶ τὸ πτυάρι,
 "Αν ἤμουνε καὶ δάσκαλος θὰ 'χα περίσσια χάρι.
 "Αν ἦναι γιὰ τὸν ἄνθρωπον 'π' ἀφίνης εἰς τὸ σπῆτι,
 Τὴν ἔγνοιάν⁶ του θεὸς νὰ 'χω 'γὼ ὅσον καιρὸν καὶ ἂν λείπης."
 «Κὺρ Μανολάκη σήμερον ἐτοῦτα⁷ ποῦ διηγᾶσαι,
 Δὲν εἶσαι γιὰ τὸ σπῆτί μου φამέγλιος νὰ λογαῖσαι.⁸ »

-
- 1) Κρητικισμὸς «οὔτω.» 2) Ἀντὶ ὄλα. 3) Κρητικισμὸς «εἷξευρα.»
 4) Κρητικισμὸς «τώρα.» 5) Δίκελλαν. 6) Κρητικισμὸς «φροντίδα.»
 7) Κρητικισμὸς «ταῦτα τὰ ὁποῖα.» 8) Λογίζησαι.

**ΕΞΙΣΤΟΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ, ΜΕΘ' ΟΥ ΟΙ ΧΩΡΙΚΟΙ ΤΗΣ
ΝΗΣΟΥ ΚΡΗΤΗΣ ΤΕΛΟΥΣΙ ΤΟΥΣ ΓΑΜΟΥΣ ΤΩΝ.**

Ὀλίγην ὥραν πρὶν ξεκινήσῃ ὁ Γαμβρὸς καὶ ἡ συνοδεία αὐτοῦ διὰ νὰ ὑπάγωσι εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ γαμβροῦ προσκεκλημένοι, νέοι τε καὶ παρθένοι μαννοκυρουδά-
τοι¹ καταγίνονται πλέκοντες στέφανον ἐξ ἀνθέων ἐχόντων ἀλλη-
γορικὴν τινα πρὸς τὸν σκοπὸν σημασίαν, καὶ τραγωδοῦντες ὡς
ἑφεξῆς.

«Ἐδὰ² τὴν ἀρχηνίζομεν, νὰ ᾖναι ὥρα καλή!
Τῆς νύμφης μας τὴν Ζόγριαν³ καλορίζικη!
Βάλλομεν καὶ ῥοσμαρὶ,
Νὰ ᾖν ἡ ὥρα ἡ καλή!
Βάλλομεν καὶ μεχετίκι,
Γιὰ νὰ ζῇ ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νύμφη!
Βάλλομεν καὶ μαντσοράνα
Γιὰ νὰ ζῇ ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ μάννα!

Εἰς τὸ διάστημα δὲ τοῦτο οἱ συγγενεῖς καὶ λοιποὶ προσφέ-
ρουν εἰς τὴν Ζόγριαν χρήματα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, μία δὲ

1) Μὲ μητέρα καὶ πατέρα δηλ. μὴ ὀρφανοί. 2) Κρητικισμὸς «τῶ-
ρα.» 3) Εἶδος ἀνθοδέσμης τὴν ὁποίαν πλέκουσιν εἰς τοὺς γάμους
πρὸς τιμὴν τῆς νύμφης.

γυνή, ἥς τὸ ἔργον εἶναι νὰ τρυπᾷ τὰ νομίσματα ταῦτα, κάθεται ἐκεῖ πλησίον, κρατοῦσα σουβλίον καὶ κλωστήν· ἅμα δ' αὐτὴ λάβῃ ταῦτα διαμιᾷς τὰ τρυπᾷ τὰ περνᾷ εἰς τὴν κλωστήν καὶ τὰ περιτυλίσσει εἰς τὴν ἐν λόγῳ Ζόγριαν.

«Ποῦ 'ναι τοῦτα ποῦ 'ναι ἐκεῖνα (τὰ χαρίσματα τῆς νύμφης).
Μὲ τὸν Μαστραπᾶν τὰ γέρνουν.»

Τὴν ἐπωδὴν δὲ ταύτην ἐξακολουθοῦν νὰ λέγωσιν ἕως οὗ οἱ πάντες δηλ. οἱ γονεῖς, οἱ ἀδελφοὶ, οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ κουμπάροι δώσωσι τὸ χάρισμά των.

«Γιὰ ἴδε ὅρεξιν τὴν ἔχουν,
Μὲ τὸν Μαστραπᾶν τὰ γέρνουν! (δηλ. ἀφθόνως.)

Περάναντες δὲ οὕτω τὴν τελετὴν τῆς Ζόγριας, λέγουσι.

«Τὴν 'στολίσαμεν τὴν Ζόγριαν μας
Μ' ἀσῆμι καὶ χρυσάφι
Τ' ἀνδρόγυνον ποῦ θὰ γενῇ
Νὰ ζήσῃ, νὰ γηράσῃ.»

(Δημοπρατήσεις τῆς Ζόγριας.)

«Χίλια γρόσια θὰ τὴν κάμω,
Καὶ ὅποιος θέλ' ἄς βάλλ' ἐπάνω!
Ξέπεσέ τηνε νὰ ζήσῃς
Νὰ τηνε γοργοπωλήσῃς

Ἐννεακόσια θὰ τὴν κάμω
 Καὶ ὅποιος θέλ' ἄς βάλλ' ἐπάνω.
 Τὰ κυπαρίσσια τοῦ βουνοῦ
 Κλαδὶ, κλαδὶ, τὰ ἴγυρευσα.
 Δὲν εἶδα καλλίτερο δενδρὸν,
 Ὅ,τ' εἶν' ἡ νύμφη καὶ ὁ γαμβρός!
 Ἦτονε νῆος κυπάρισσος.
 Καὶ ἡ νύμφη ἴσ' ἂν τὸν νάρκισσον! »

Μετὰ ταῦτα ἐκλέγουσι χάριεν τι κοράσιον δωδεκαετὲς καὶ μαννοκυρουδάτον, καὶ θέτουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν πολυπαινεμένην ταύτην Ζόγριαν. Τὸ κοράσιον δὲ τοῦτο καθεζόμενον ἐφ' ἵππου παραδίδεται εἰς τὴν φροντίδα τοῦ γαμβροῦ, ὅστις καὶ οὗτος, ἑφιππος ὢν, μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς συνοδείας (γαμηλιωτῶν), ὁδεύει πρὸς τὸ μέρος ἔνθα εὐρίσκεται ἡ νύμφη.

Τὸ κοράσιον τοῦτο ἀπεικονίζει τὴν νύμφην. Καθ' ὁδὸν τραγῳδία κατάλληλα ὥς ἔπεται συνοδευόμενα ὑπὸ μουσικῶν ὀργάνων, καὶ ἰδίως τῆς λύρας, τραγωδοῦνται καὶ παινίζονται ὑπὸ τῶν γαμηλιωτῶν ἕως ὅτου, ἡ συνοδεία φθάσῃ εἰς τὴν αὐλὴν τῆς νύμφης, ἔνθα οἱ φίλοι αὐτῆς χορεύουν καὶ εὐθυμοῦν.

Εὐθὺς δ' ἀφοῦ ὁ γαμβρὸς καὶ λοιποὶ καὶ ἡ κόρη ἡ φέρουσα τὴν Ζόγριαν τύχῳσι τῆς ἀνηκούσης περιποιήσεως ἐκ μέρους τῶν ἐδικῶν τῆς νύμφης, καὶ λάβωσιν ἄνεσιν τινα ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, διὰ μιᾶς σχηματίζουσιν οὗτοι χορὸν ἐδικόν των πέριξ ἐκείνου τῆς συνοδείας τῆς νύμφης, καὶ ἐξακολουθοῦσι χορεύοντες καὶ λέγοντες τραγῳδία ἐγκωμιαστικὰ εἰς τὴν νύμφην καὶ παρακαλοῦντες ἵνα μιᾷ ὥρᾳ ἀρχήτερα ἐξέλθῃ τοῦ νυμφωνός της, καὶ ἐμφανισθῇ

εἰς τὴν ἐπιποθοῦσαν αὐτὴν συνοδείαν! Ἐν τοσούτῳ δ' ὁ γαμβρὸς μὲ τὸ κοράσιον τῆς Ζόγιας χορεύων παραδοκεῖ πότε νὰ παρουσιασθῇ ἡ νύμφη του, εἰς τὸν χορὸν τῆς ἐδικῆς τῆς συνοδείας, παρουσιασθεῖσα δ' αὕτη αἱ δύο μερίδες τίθενται εἰς ἀμυντικὴν οὕτως εἰπεῖν θέσιν.

Καὶ τότε ἐνῷ ὁ γαμβρὸς χορεύει μὲ τὴν Ζόγιάν του, καὶ ἡ νύμφη ἐπίσης, ὁ γαμβρὸς φροντίζει, μὲ τρόπον ἐπιδέξιόν τε καὶ χαρίεντα νὰ θέσῃ τὸν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς νύμφης, (ἥτις πρὸς τὸ θεαθῆναι, φαίνεται τηρουμένη ὑπὸ τῶν ἐδικῶν τῆς), τούτου δὲ γενομένου ὁ γαμβρὸς πλέον θεωρεῖται κύριος τῆς νύμφης καὶ οἱ πάντες ἐνδίδοντες τῇ ἱκανότητι τοῦ γαμβροῦ λέγουσι «καλορίζικοι! καλορίζικοι!» καὶ διὰ μιᾶς τελεῖται καὶ ὁ γάμος.

Μετὰ ταῦτα ἀμφοτέραι αἱ συνοδεῖαι συνδιασχεδάζουν καὶ οἱ χοροὶ ἐξακολουθοῦν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ὁπότεν οἱ αὐτοσχεδίασται λυρατσίδες καὶ αἱ αὐτοσχεδιάζουσαι γυναῖκες, ποτὲ μὲν ἐγκωμιάζοντες τὸν γαμβρὸν καὶ τὴν νύμφην ποτὲ δὲ τοὺς συμπεθέρους καὶ καθεξῆς, διαπρέπουσιν εἰς τὴν ποιητικὴν καὶ πλεῖστοι τούτων εἶναι καὶ λόγου ἄξιοι· ἀπαραλλάκτως ὅπως ἐγένετο ἡ Ζόγια εἰς τοῦ γαμβροῦ τὸν οἶκον συμβαίνει καὶ εἰς τὸν τῆς νύμφης μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι, ἀντὶ στεφάνου ἐκεῖ στολίζεται ἀνθοδέσμιον, ὅπερ βάλλουσιν εἰς τὸ ποτῆρι τὸ ὁποῖον ὁ γαμβρὸς εἶχε στείλει τῆς νύμφης μὲ τὰ χαρίσματα τοῦ ἀρράβωνος.

Μετὰ τὸν γάμον λέγονται τὰ παστικά δηλ.
τὰ τοῦ παστοῦ 'παινέματα.

Δός μου νύμφη τὸ κουλοῦρι,
Νὰ σοὶ 'πῶ καλὸν τραγοῦδι.

Νύμφη μου μὴ πικραίνεσαι,
Γιὰ τί καλὰ 'πανδρεύεσαι.

'Πῆρες ἄνδρα κουραδάρη,¹
Καὶ 'ψηλῆς σειρᾶς κλωνάρι.²

'Πῆρες ἄνδρ' ἀπὸ σειρὰν,
Κάνεις πλούσια πενθεράν.

'Πῆρες ἄνδρα διαμαντάρη,³
Εὐμορφον καὶ παλλικάρη.

'Σὰν τὸν ἄγγελον θὰ 'βγαίνει,
'Σὰν ζωγραφισμένος 'μβαίνει.

Νὰ τὸν ἐθωρῇ τὸ φῶς σου,
Νὰ γελᾷ τὸ πρόσωπόν σου.

"Εχει τὰ ὠζὰ⁴ 'ς τὴν μάνδραν,
Καὶ τὰ στεῖρα 'ς τὴν Μαδάραν.⁵

1) Κρητικισμός «μὲ ποίμνια πολλά.» 2) Κλάδον μεγάλης σει-
ρᾶς. 3) Μὲ πολλοὺς ἀδάμαντας. 4) Ζῶα. 5) Εἰς τὸ βουγόν.

Ἑπαινοὶ τῇ νύμφῃ.

Ἔχει μύτη ὅσῃ κονδύλι,
 Στόμα ὅσῃ τὸ δακτυλῆδι·
 Ἔχει μάτια Σαπφειρένια,
 Δόντια μαργαριταρένια·
 Ἔχει στῆθος ὅσῃ παγῶνι,
 Καὶ χαρὰ ὅς τὸν ποῦ θ' ἀπλώνῃ.

*Τραγῳδία ἀδόμενα ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει τῆς
 νύμφης ἐκ τοῦ οἴκου αὐτῆς.*

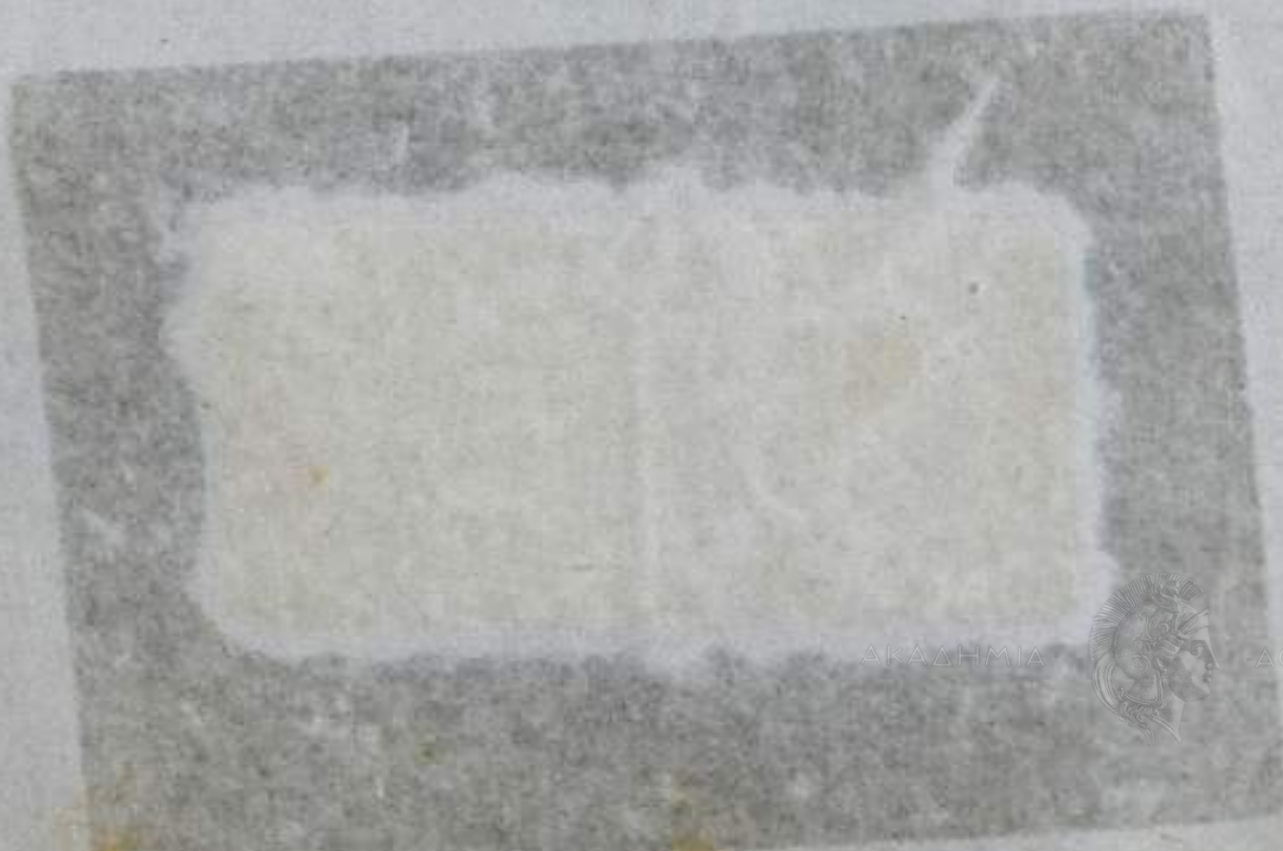
Ἐπήραμεν τὴν πέρδικα τὴν ὠραιοπλασμένην,
 Καὶ ἀφήκαμεν τὴν γειτονεῖαν ὅσῃ χώραν κουρσευμένην.
 Ἔχετε ὡς βασιλικοὶ καὶ βιόλαις μυρισμέναις,
 Καὶ αἱ κοπελλιαῖς¹ ἀνύπανδραις καὶ σεῖς ἢ πανδρευμέναις.

Ἀναχωροῦντες δὲ ἐκ τοῦ γαμβροῦ αἱ συνοδεῖαι μοιράζονται εἰς αὐτοὺς κολλύρια μεγάλα τὰ ὅποια οἱ γαμηλιῶται φέρουσιν εἰς τοὺς οἴκους των. Τὴν τρίτην δ' ἡμέραν μετὰ τὸν γάμον τὸ ἀνδρόγυνον συνοδεύομενον ὑπὸ φίλων καὶ λοιπῶν, ἐνίοτε καὶ λύρας

1) Κρητικισμὸς «χοράσια.»

αιανιζούσης, πηγαίνει εἰς τινα βρύσιν ὅθεν ἡ νύμφη διασκεδά-
ουσα μὲ τὰς φίλας της διαμοιράζει αὐταῖς τὰ τῆς ῥοδαρᾶς ἄνθη
καὶ τεμάχια τῶν κολλυρίων (ἐννοεῖται) εἰς τὰς καὶ τοὺς ἀγάμους
εἰς καλὸν οἶωνόν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῶν.

Τ Ε Λ Ο Σ.

— 83 —

ἡ ἀρχὴ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς
ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τοῦ κράτους καὶ τῆς πόλεως
καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας
καὶ τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καὶ τῆς ἀνθρώπινης
καὶ τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καὶ τῆς ἀνθρώπινης

Τ. Α. Α.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020791

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ

Πωλεῖται ἐν τῷ Βιβλιοπωλείῳ Σ. Κ. Βλαστοῦ
ἀντὶ δραχμῶν δύο.

